

The Project Gutenberg eBook of Ett pennskaf som piga, by Anton Holtz

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Ett pennskaf som piga

Author: Anton Holtz

Release date: May 15, 2015 [EBook #48964]

Language: Swedish

Credits: Produced by Lars-Håkan Svensson, Gun-Britt Carlsson, Jens Sadowski, and the Online Distributed Proofreading Team at <http://www.pgdp.net>

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ETT PENNSKAFT SOM PIGA ***

ETT PENNSKAFT SOM PIGA

AV

BONN I TANINGE

STOCKHOLM
ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAG

TIONDE UPPL. TRETTONDE TUSENDET

EHRNFRIED NYBERGS BOKTRYCKERI, STOCKHOLM 1915

FÖRETAL	7
INLEDNING. VARFÖR DETTA GENMÅLE SETT DAGEN	9
FÖRSTA KAPITLET	
DEN NYA PIGAN	27
ANDRA KAPITLET	
OM EN NYKTERHETSFEST SAMT OM LITE PIGKURTIS	39
TREDJE KAPITLET	
OM DISKNING OCH TVÅ SORTERS PIGOR SAMT OM ETT NYUPPTÄCKT UNDERLIGT DJUR	48
FJÄRDE KAPITLET	
OM LANTLIV OCH STADSKULTUR SAMT OM ETT RADIKALMEDEL MOT LÄTTJA	59
FEMTE KAPITLET	
OM PIGPRAT OCH TIDNINGSSKRIVNING SAMT OM NÄR SUGGAN SKULLE TVÄTTAS	76
SJÄTTE KAPITLET	
BILFÄRDEN	95
SJUNDE KAPITLET	
OM TVÅ SÅTA VÄNNER OCH OM LITET AV VARJE SAMT OM HUR DET KAN GÅ NÄR BOCKEN ÄR TRÄDGÅRDSMÄSTARE	115
ÅTTONDE KAPITLET	
OM EN MARDRÖM OCH EN FNURRA PÅ TRÅDEN, ETT BAKOMTAGET SÄTT ATT BAKA SAMT OM VAD EN KONSTBESYNNERLIG PIGA KAN STÄLLA TILL MED	131
NIONDE KAPITLET	
SKOMAKARE, BLIV VID DIN LÄST	166

Ingenting nytt under solen, heter ordspråket, men trots detta torde det väl vara något i litteraturens annaler fullkomligt okänt att en husbonde ger ut en bok för att bemöta sin pigas stridsskrift emot samma husbonde. Så har emellertid här skett. »Bonn i Taninge» är bekant över hela landet genom boken »En piga bland pigor» av journalisten Ester Blenda Nordström. Han och hans hem blevo ju inte framställda i den vackraste dager av den nämnda författarinnan, som i en tjänares skepelse uppehöll sig en månad på hans gård för att göra studier. Att Taningebonden — namnet är naturligtvis fingerat — kände sig kränkt av hennes målningar från Taninge och för övrigt ej ansåg henne kompetent till att rätt kunna bedöma förhållandena där bör ju icke förvåna. Han vill nu framställa hur denna föregivna piga verkligen var och så har även han givit sig in på författarskapet.

Uppgiften torde ju också ha varit ganska tacksam om än lätt frestande till chargerande överdrifter. Resultatet är den bok som följer.

Och härmed lämna vi ordet åt husbondens märkliga svaromål, som säkert kommer att låta tala om sig lika mycket som den bok, vilken varit dess upphov.

FÖRLÄGGARNA.

INLEDNING

VARFÖR DETTA GENMÅLE SETT DAGEN

9

Som en stor del av den läsande allmänheten torde ha sig bekant voro under sommaren förra året i Svenska Dagbladet införda en serie artiklar med rubrik: »En månad som tjänsteflicka på en bondgård i Södermanland», vilka artiklar sedan med obetydliga förändringar utkommit även i bokform under titel: »En piga bland pigor».

Författarinnan till dessa artiklar, en kvinnlig journalist under signaturen »Bansai», uppgav sig i dessa artiklar skildra sina upplevelser vid gården Taninge och yttrar sig om seder och förhållanden m. m. Då emellertid dessa skildringar är så gott som fullständigt lögnaktiga, och hon även tillvitat mig personligen en del mindre hedrande egenskaper, anser jag mig härmed böra taga till orda. Jag har så mycket större orsak att göra det som »Bansai» flera månader efter sedan de egentliga artiklarna voro införda, var ogenerad nog att i samma tidning återupptaga smädeträffiken mot mig och till och med erbjöd sig att till alla intresserade lämna privata upplysningar om min ålder och samhällsställning, mina politiska åsikter, mina ekonomiska förhållanden, mina vanor samt — mitt själsliv.

10

Jag har här ovan sagt att hennes skildringar så gott som fullständigt äro lögnaktiga, men vill nu närmast bemöta något av det som rör mig personligen. Jag var enligt hennes vittnesbörd lat, låg nästan jämt och sov samt drack dessemellan ofta kaffekask. Nu var händelsen den, att jag händelsevis låg inne en tid under hennes vistelse här, men detta berodde på att jag skadat mig genom en olyckshändelse, vilket kan bevisas därigenom, att jag under tiden erhöll försäkringsunderstöd från försäkringsaktiebolaget Hansa. Om jag emellanåt låter fördrängen leda arbetet vid gården är väl i och för sig icke något så märkvärdigt, isynnerhet som här också finnes en ångsåg, som kräver tillsyn, och jag dessutom sysslat med en del affärer. Men om nu så är, att min förra piga med sina abnormt utvecklade författaretalanger, i övrigt är så andesvag, att hon inte ens kunde få klart för sig vad jag gjorde för nytta, så borde detta ha fått vara hennes ensak, ty jag finner det verkligen motbjudande att behöva förklara mina privata angelägenheter gent emot en så ovederhäftig kritiker, som denna piga visat sig vara.

11

Var och en torde väl vid någon eftertanke inse huru nedrigt det är att under förklädnad och falska uppgifter smyga sig in i ett hem för att sedan, ockrande på allmänhetens sensationslystnad, skandalisera dessa invånare. För att belysa hennes sätt att skaffa sig platsen, angående vilket hon skriver att hon på en annons fick över femtio svar, att betyg aldrig fordras när det gäller tjänst hos bönder samt att ingen ens frågar efter frejden, så förhöll det sig med den saken så, att jag lät dupera mig av hennes i allo sympatiska och förtroendeväckande skrivsätt. Som svar på min annons angående jungfru kunnig i mjölkning, uppgav hon sig som mycket stor och kraftig samt van från sitt föräldrahem vid såväl mjölkning som andra lantbrukssysslor, men på grund av aldrig innehavd tjänsteplats utan betyg. I verkligheten var hon fullkomligt okunnig samt saknade vilja och fallenhet att lära. Vad hennes krafter beträffar, så kommo de här föga till synes; om de funnos till, så måste de ha varit förborgade på något hemligt ställe. Jag vill nu upplysa så väl henne själv som alla de pressmän, vilka bråkat sina hjärnor med att söka utforska huru det egentligen tillgick vid den berömda pigtjänsten, samt den stora allmänheten, inberäknat en del gott folk, som se upp till henne och för vilka hon oförtjänt ter sig med en strålande nimbus, att hon under sin vistelse här gjorde en rätt så slät figur som piga.

12

Huru utförde alltså denna piga de åligganden, som hon enligt annonsen åtagit sig? Jo, genom att på grund av sin grova okunnighet och vårdslöshet (jag tänker nu närmast på mjölkningen) kasta den huvudsakligaste delen av arbetsbördan på matmodern; och må allmänheten sedan själv tänka sig in i matmoderns känslor, när hon i pressen finner sitt hem, över vilket hon måst lämna tillsynen i sådana händer, skandaliserat och nidskrivet som ett näste för fylleriorgier, smuts och snusk och tokerier av alla slag. Och huru skötte väl samma piga vården om mina barn medan matmodern utförde pigsysslor i hennes ställe? Jo, på ett så pliktförgäta och ansvarslöst sätt, att det vid ett tillfälle var nära därän att kosta ett av barnen livet. Och ändå har hon panna att offentligen framslunga en sådan beskyllning som att matmodern genom dålig uppfostran fullständigt fördärvade sina annars snälla, lättleda och intelligent barn.

13

14

Antag som en jämförelse att jag, ehuru okunnig, genom förebärande av fackkunskap lyckades erhålla plats i ett yrke eller företag t. ex. en plats på Svenska Dagbladets redaktion. Tycker någon nu att det varit ett hederligt handlingssätt av mig att antaga en sådan plats även om jag genom att skriva adresser på kuvert eller något liknande skulle kunna sköta mina åligganden där lika bra som en viss journalist skötte pigtjänsten hos oss? Men antag vidare, att jag sedan på ett lögnaktigt, förvrängt och förlöjligande sätt satte mig till doms över förhållandena i facket och utbasunerade dessa mina domslut över hela landet för att därigenom tillfredsställa mitt förvärvsbegär samt vinna ära och anseende. Reflexionerna göra sig själva.

15

Beträffande hennes skildringar av tjänstefolkets liv och förhållanden, så anser jag mig, eftersom jag redan belyst hennes sätt att uppfatta en tjänares plikter, icke behöva spilla ord på att bemöta hennes visdom i den saken, men för att ingen

16

möjligen skall tro, att här ställes orimliga fordringar på tjänstefolket, vill jag meddela att en av tjänarna varit anställd vid gården i 27 år eller ända sedan år 1888.

Vad åter beträffar en annan av hennes erfarenheter från de 30 dagarna, »kvinnorna i förtid utslitna, bleka och tunna vid 30 år» o. s. v., så är detta alltför löjligt för att egentligen kräva något bemötande. Det torde vara känt för litet var, att just bondkvinnorna med sitt sunda levnadssätt bruka bibehålla sin arbetsförmåga längst, ofta upp till 60 à 70 års ålder. Undantag finnes ju i allting, men något sådant kan i varje fall inte åberopas såsom varande tillämpligt här vid min gård.

Jag har förgäves sökt att få ett genmäle infört i Svenska Dagbladet. Denna tidning, som annars vill gälla för att vara en lantbrukarnes och näringsidkarnes målsman, praktiserar nämligen en sådan tillämpning av ordets frihet, att den tillåter en oansvarig kvinnlig skribent att bibringa allmänheten en falsk föreställning om livet i mitt hem och om mig själv som typ för bondeklassen, men vägrar mig plats att vederlägga detsamma.

Jag vill nu granska Svenska Dagbladets motivering för sin vägran.

För det första så var det för långt efteråt för att tidningen skulle kunna intaga någon polemik. Nu var det emellertid så, att jag inte fäste någon vikt vid saken, förrän jag började bli utsatt för en del personligt obehag och som jag hittills inte brukat läsa Svenska Dagbladet, har jag först helt nyligen genom andra personer blivit uppmärksamgjord på att jag i Svenska Dagbladet faktiskt varit utsatt för en rent systematisk smädeträffika flera månader efter sedan de egentliga artiklarna voro införda där. Tidningen har sålunda själv dragit försorg om att saken icke råkat i glömska, och dess första skäl för vägran är sålunda ett rent och klart svepskäl.

För det andra så var dess värderade medarbetarska för närvarande på vandring i Lappland och var omöjlig att anträffa på flera månader. Men vad i all rimlighets namn har hennes vistelseort med saken att göra. Ingen hänsyn visades mig när hon var den angripande parten och tidningen vidtog då inga anstalter för att underrätta mig, när hennes smädelser pågingo som värst, men varför då så partiskt gynna henne. Man borde dock ha rätt att fordra ett annorlunda behandlingssätt av en så ansedd tidning som Svenska Dagbladet, till och med när det gäller ett ur pressynpunkt så tacksamt ämne som att dumskriva och förlöjliga oss bönder och vårt familjeliv samt att vanställa de förhållanden, under vilka vi och vårt tjänstefolk leva.

Vidare så påpekar tidningen, att i artiklarna icke på något ställe var utsatt namn på min gård eller på mig själv. Vid detta vill jag nu dröja något utförligare.

Man kan i detta fall icke säga att anonymiteten är verklig, ty det är ett av många känt faktum, att den föregivna pigan vistades vid min gård en månad nyss förut innan hennes artiklar infördes i Svenska Dagbladet, och hon ankom också hit samma dag som hon där uppgav sig ha tillträtt platsen.

Vidare så var vid den första av dessa artiklar en fotografi införd av min gård tillika med henne själv, och plåten till denna fotografi »lånade» hon för resten vid sin avresa härifrån. Därtill har jag blivit utpekad i orten såsom varande den åsyftade genom förmedling av en manlig bekant, som hon under sin vistelse här förvärvade sig.

Jag torde med det ovan sagda ha fastslagit min ställning som part i saken, likaledes att från tidningens sida en annan rättsuppfattning blivit tillämpad mot mig, en olärd bonde, som endast skärskådar saker och ting från det enkla förnuftets synpunkt, än mot min i alldeles hög grad kultiverade och studerade samt i allehanda ämnen, utom de praktiska, synnerligen insiktsfulla f. d. piga.

Som en komplimang mot samma piga för hennes förut omnämnda åtagande att genom privatupplysningar avslöja »den stackars bonns» själsliv, vill jag här för belysande av hennes karaktäristik till offentlighetens kännedom meddela, att strax efter sedan hennes första artiklar infördes i Svenska Dagbladet och av hennes ombud bekantgjordes här i trakten med hänvisning på mig och min gård, hon till svar på ett brev från min hustru bortförklarade samma artiklar genom att, i strid mot deras innehåll, söka göra troligt, att de voro intryck från ett 30-tal olika ställen och uppgav, att det egentligen endast var husmodern som hon tagit till förebild härifrån.

Trots hennes dubbelhet torde det dock vara omöjligt för henne att nöjaktigt förklara huru detta kan överensstämja med hennes påstående, att hon upplevat alltsammans på ett ställe och under en månads tid. Det har emellertid sitt värde som ett privat erkännande av offentligt framställda lögner, men det är för hennes verkliga karaktär så mycket mera betecknande, att hon flera månader efteråt ånyo upprepade en del av dessa lögner i samma sitt liv- och husorgan.

Det är emellertid att beklaga att hon otvivelaktigt lyckats förstärka en del i vissa kretsar befintliga vaneföreställningar om bondebefolkningen, vilket är så mycket antagligare som hon jämsides med sin smutstrafik inte sparat på uttryck av sympati och förståelse och till och med ömhet för föremålen i fråga samt ganska frikostigt inflätat beröm här och där för att det hela skall låta trovärdigare. Men en öppen och ärlig fiende är vida att föredraga framför en hemlig och falsk sådan i en väns skepnad.

En sak att lägga märke till är, att hon med förkärlek övertransporterade sina egna karaktärsfel och bristfälligheter på dem, som hon uppgav sig skildra, och detta utgör också en förklaringsgrund till hennes tal om min myckna lättja och sömnaktighet.

Jag har med dessa osminkade fakta påvisa arten av »Bansais» s. k. verklighetsskildringar, hennes ovederhäftighet och saknad av moralisk ansvars känsla samt hennes brist på förutsättningar att ens kunna bedöma de saker och

förhållanden det här är frågan om, och jag skall, ehuru jag saknar vana att uttrycka mig i skrift, i denna bok från en annan synpunkt skildra hur det går till när en cigarrettrökande och mungigspelande stockholmsdam skall tjäna bondpiga.

Det återstår nu att se på vad sätt Svenska Dagbladet infriar sin utfästelse att ägna min bok största uppmärksamhet. Jag fruktar icke dess kritik ehuru jag icke kan räkna på något gynnsamt omdöme, troligast kanske ett bagatelliserande av det hela, men jag hoppas åtminstone att tidningens svaghet för den falska pigan icke skall sträcka sig så långt utom anständighetens gränser, att hon efter detta tillåtes att öppet eller under någon som helst förklädnad vidare göra något inlägg i tidningen angående denna sak, sedan jag blivit förvägrad att yttra mig till försvar gentemot hennes skrifter, och då någon utväg för mig att nå samma läsekrets sedan icke står mig tillbuds, såvida jag icke vill göra mig besvär med att skriva en bok till.

Nu kanske någon kan tycka, att jag tagit denna sak alldeles för hårt. Men det gäller här icke endast mig och de mina utan hela bondeklassen, för vilken jag och mitt hem fått figurera som pajastyper på detta sätt. Dessutom har saken ännu en principiell sida, ty det låter ju tänka sig varthän det skulle leda om här eller där en presskribent tillåtes att, med tillhjälp av privat och rent personligt smädeskriveri, utan mothugg få draga familjelivets helgd i smutsen för att på den vägen vinna ryktbarhet och ära och mera till. Jag anser det vara i pressens eget intresse att motverka införandet av en sådan sakernas ordning.

Det skulle också bereda mig en uppriktig tillfredsställelse, om jag hos tidningspressen såväl som hos den stora allmänheten funne förståelse för att jag upptagit denna för en man i min ställning så svåra och ojämna kamp, icke blott för att värna mig själv och helgden i mitt hem, utan också för de många andra hemmens skull, som kränktes av min f. d. pigas när hon förklarade dem vara mitt eget hem lika.

Bonn i Taninge.

I. DEN NYA PIGAN

EN PIGA

van vid hushållsgöromål samt kunnig och villig att mjölka erhåller genast plats.

Taninge gård, pr Nyköping.

Så var hon då kommen den nya pigan, som jag antagit efter skriftlig ansökan enligt en annons av ovanstående innehåll. Jag hade visserligen känt mig tveksam om lämpligheten av att i min tjänst antaga henne, stockholmsdamen, som ej heller kunde förete något betyg eller några som helst rekommendationer, men som hon uppgivit sig vara i besittning av föregående vana och i övrigt verkade trovärdig, så hade jag låtit min betänksamhet vika.

28

Jag hade själv hämtat henne vid stationen. Hon föreföll vid sin ankomst synbart förlägen och röjde en tafatthet i sitt sätt och skick, som gav det intrycket att hon åtminstone inte var den fulländade världsdam man möjligen kunnat föreställa sig. Vem kunde tro, att detta var ett stockholmsbarn; hon liknade i detta ögonblick en mindre resvan landsbo, som gått vilse i en stor stad.

Dessa reflektioner trängde sig ovillkorligen på mig, när jag betraktade henne där hon stod, röd som en kräfte i synen, ehuru den starka rodnaden dock lät ana en underliggande blekare hudfärg.

»Var så god och stig fram och känn sig hemmastadd och välkommen hit. Mätte hon nu bara kunna trivas ibland oss.»

»Tack det skall nog gå bra.»

Hon steg nu fram från dörren, där hon stannat vid sitt inträde. Efter hand antagande en mera obesvärad min gick hon så omkring och hälsade och presenterade sig, slutligen stannande framför gårdshunden, med vilken hon omständligt underhöll sig en god stund och för vars skulle hon nästan tycktes glömma bort att gårdens mänskliga innevånare funnos till. Nå ja, hon var således djurvän och detta var ju endast ett gott tecken.

29

Hunden besvarade emellertid med ett dovt morrande hennes översvallande vänlighet. Han var inte van vid dylikt långvarigt fjäsk och såg ganska ohövlig ut när hon vid presentationen även för honom upprepade sitt namn: Malin Söderström. De blevo dock sedermera mycket goda vänner.

Hilda, min hustru, hade under tiden dukat fram mat, och sedan denna intagits började den nya pigan att packa upp sitt medförda gepäck, som visade sig utgöra en ganska brokig samling av allehanda slags persedlar och föremål.

30

En hel del blombuketter, som hon fört med sig, voro snart utplanterade i vaser fyllda med vatten och spredo i rummen en behaglig doft. Sedan detta var gjort, började hon en riktig möblering i rummen genom att på alla upptänkliga ställen placera ett stort antal luktvattensflaskor och pomadaburkar m. m., som hon medfört. En del löshår och valkar av försvarlig storlek tronade snart på Annas, den andra pigans, byrå, tillika med ett stort antal användbara näsdukar, som utgjorde ett tydligt bevis på den snuva, som hon uppgav sig ha ådragit sig under resan. Så började upppackning av klädespersedlar och det var ett nöje att se med vilken omsorg detta arrangemang utfördes, och hon visade sig vara i besittning av toaletter, som vida överträffade dem som en ordinär bondpiga i allmänhet har råd att kosta på sig. Jag gjorde dock helt ofrivilligt den iakttagelsen, att hennes förråd av underkläder var mera blygsamt samt icke på något sätt stod i förhållande till den stora mängden av övriga plagg.

31

Malin hade emellertid avslutat sin upppackning och börjat bekanta sig med Anna, som med synbar beundran betraktade en i flera färger skiftande sidenblus, upprepade gånger vändande densamma i olika lägen och med intresse iakttagande dess skiftningar allt efter som dagern föll på.

»När ska' du använda den här blusen, den är alldeles för fin att sätta på sig var sönda'.»

»Den skall jag inte ha på mig annat än när jag går på teatern, förstås.»

»Kors, tänker du fara in te sta'n och gå på teatern!» utbrast Anna, som själv ännu aldrig varit på ett sådant ställe.

32

»Inte har jag tänkt att resa in till sta'n, det finns väl alltid någon teater på närmare håll.»

»Inte finns då nå'n sådan ute på lande', kan du väl förstå.»

»Nej visst, det var ju sant», svarade Malin, »jag glömde ju bort att bondtrakten här är så efterbliven.»

»Dä vet jag inte om den är, åtminstone inte är dom efter sin tid me' skötseln. Du ska' få se en så'n fin la'gård här finns.»

»Jaså finns det; men hör du, roar dom sig aldrig här i trakten, finns det inga nöjestillställningar av något slag.»

»Jo, föreningen har ju sina tillställningar och om somrarna är det dans på logarna ibland, förstås, men du har ju varit på lande' förr, så du borde väl ha reda på sådant där.»

»Det var så liten tid jag var ute i skärgården en sommar, men där är inte lika som

33

på andra ställen.»

»Men bonn sa' att du var van vid lantgöra och här måste du kunna mjölka korna.»

»Det kan jag inte, men det skall väl inte vara så svårt att lära», sade Malin eftertänksamt.

»Var inte ängslig för det, jag ska' lära dej jag.»

»Det var vänligt av dig, vi båda skall nog komma bra överens.»

»Det gör vi nog, men nu får jag ej längre stå och se på dina grannlåter, nu är de' dags att dricka kaffe.»

»Men kaffet är ju inte serverat än!» utbrast Malin, som ännu icke hade kommit underfund med vad som hörde till en pigas åligganden.

»Nej du, men det ska' snart bli», svarade Anna småleende åt kamratens oförstånd och så började hon plocka fram koppar, grädde och socker samt nybakat, doftande vetebröd och skorpor.

»Kommer det främmande hit?» frågade Malin.

»Nej, inte vad jag vet, men varför frågar du så.»

»Jo, vem skall dricka ur alla kopparna som du dukat fram.»

»Gårdsfolket förstås, bonn och drängarna ska' ju ha kaffe de också.»

»Jaså, finns det drängar här, sådana har jag hört talas om förut, huru många äro de då?»

»De äro fyra stycken förutom la'gårdskarn.»

»Finns det ladugårdskarlar också, men vad har dom andra drängarna för sysselsättning då?»

»Nej, hör du, så'nt där skulle väl en bondpiga känna till», sade Anna och kunde ej låta bli att skratta åt kamratens totala okunnighet i allt som tillhörde lantlivet och dess förhållanden.

Nu hördes dunket av fotsteg i förstugan och drängarna stego in.

»Hej, jaså de' har blivit tillökning här i dag», sade en av dem och steg så, efter att i förbifarten ha givit Anna några vänskapliga nyp under armarna, fram till Malin. »Får vi lov att göra oss bekanta», frågade han och sträckte fram sin grova näve.

Malin mönstrade med kritiska blickar sin nyvordne kamrat, förvånad över hans rättframma sätt och ej ense med sig själv hur hon skulle upptaga den erbjudna bekantskapen.

Det var en lång, smärt och kraftig yngling med frimodigt, intelligent ansiktsuttryck och en blick, som angav stort sinne för humor. Malin kände sig genast angenämt berörd av hans, trots frånvaron av former, i grund och botten sympatiska väsende och var redan beredd att giva ett vänligt svar, då hon kom att tänka på att detta möjligen kunde gå hennes värdighet för nära, varför hon knyckte på nacken och försökte att se ond och förnärmat ut. Ynglingen lät dock icke detta imponera på sig utan gjorde en rörelse, som på ett komiskt sätt härmade hennes stela min, slog ihop klackarna och gjorde militärisk honnör där han stod i sina slitna vardagskläder.

»Får jag lov att presentera Hasselkvist, har varit i kronans tjänst och är fullt utlärd i att hälsa om ryssen skulle komma hit.»

Nu var det ej längre möjligt för Malin att bibehålla sin värdiga min, utan hon bekantade sig med drängen och blev av honom presenterad för hans kamrater. Kaffet förtärdes sedan under skämt och gemyt, varefter drängarna tågade ut igen för att fortsätta med sitt arbete.

»Det var ju riktigt hyggliga människor de där», sade Malin, då drängarna hade gått ut, »de skulle ju rent av passa till skådespelare. Äro alla drängar sådana.»

»Nej, inte alla, det finns förstås olika sorters folk även bland drängar, men bonn tar aldri' hit annat än rejält folk, han gillar inga slashankar, hörde jag honom säga en gång.»

»Men varför klär dom sig så dåligt? Dom ser ju ut ungefär som hamnschåare i Stockholm.»

»Du förstår väl att inte kan dom ha körkläderna på sej i vardagslag.»

»Men dom kunde väl tvätta sig åtminstone.»

»Gör dom inte då då, tror du?»

»Nej, det syntes nog på deras händer», sa' Malin, som inte begrep den naturliga skillnaden emellan en valkig arbetsnäve och en hand, som aldrig varit berörd av arbete.

»Vänta du tess du fått vara här en tid, så blir inte heller dina händer så värst fina», svarade Anna, som under samtalets gång dukat av kaffebordet.

Det var nu tiden inne för kvällmjölkningen, som Hilda själv tillika med Anna skulle utföra, medan Malin tills vidare skulle åtnjuta ledighet för att sköta om sin mycket intensiva snuva.

II. OM EN NYKTERHETSFEST SAMT OM LITE PIGKURTIS

Det var söndag. Från en nästan molnfri himmel strålade solen ren och klar, givande kraft åt det i den tidiga våren uppspirande gräset. I björkhagen bortom en av grannbyarna var det ett myllrande liv och där rörde sig om varandra en stor mängd folk av alla åldrar och kön, bönder, drängar, pigor, gubbar, gummor och barn.

Det var nämligen så att ortens nykterhetsförening hade anordnat friluftsfest, och sådana tillställningar brukar alltid bli talrikt besökta, då de utgöra ett av de få med långa mellanrum återkommande nöjeställningar, som står lantbefolkningen till buds.

40

Nykterhetsföreningen, som bestod av en avdelning av I. O. G. T., var på orten ganska populär och nästan all traktens ungdom samt en stor del av det äldre folket voro inskrivna i densamma och var på grund därav bruket av spirituosa drycker ganska sällsynt i nejden. Härtill bidrog kanske också i någon mån att en del av den manliga ungdomen, som annars i själ och hjärta var tämligen likgiltig för nykterhetsrörelsen ändå gått med för att kunna få deltaga i av föreningen ibland anordnade privata deklamationsaftnar och fördenskull måste tygla ett möjligen befintligt spritbegär.

Högst uppe på den lilla backen var en talarestol upprest och talaren hade nyss avslutat sitt med stor uppmärksamhet åhörda föredrag, vari han på ett medryckande sätt skildrat dryckenskapens fördärvbringande inflytande och särskilt framhållit att bruket därav var oförenligt med en verkligt sund och naturlig levnadsglädje.

41

Även från Taninge hade folket nästan mangrant infunnit sig på festen, och Malin, skrudad i en luxuös vårtoalett, som synbarligen framkallade beundran blandad med en viss känsla av avund hos den kvinnliga delen av de festbesökande, blandade sig med synbart välbehag i det brokiga vimlet. Ungdomar av båda könen rörde sig otvunget och ledigt om varandra, pojkar ibland kastande skämtsamma utrop till flickorna, som dock oftast ej blevo svaret skyldiga. Ett litet stycke ifrån talarestolen var med stöd av ett par större träd anordnat ett provisoriskt stånd, där läskedrycker tillhandahölls och efter föredragets slut rådde däromkring en livlig trängsel. De manliga ungdomarna undfagnade frikostigt sina kärestor med de begärliga dryckerna.

42

En storväxt, grovkornig friarbetare, som blivit utstruken ur föreningen för löftesbrott, hade inlett en högstämmd kurtis med Malin, utan att låta avskräcka sig av det snävt avvisande emottagande hans första försök rönte.

»Äsch, inte ska' ho' vara så kymig fast ho' ä' lite bättre uppstissad än jag, å för resten så ä' mi' snörskjortä likä grann som hennes insättning. Kom nu så bjuder jag på e' halv limonad.»

»Jag dricker inte lemonad.»

»Va! gillar ho' inte stålträdsdrickä, ja bjuder välle på saft då om dä smakär bättre.»

Malin kunde nu ej motstå en så frestande inbjudan utan följde, ehuru halvt motvilligt, med sin efterhängsne kavaljer, kastande en längtansfull blick på en i närheten stående, vid ortens post- och växelcentral anställd yngling, som tydligen mera slagit an på henne.

43

Under en livlig konversation, som bestod av bullrande, om än icke alltid vällyckade muntrationsförsök å ena sidan samt å den andra i början enstaviga men sedan allt mera intresserade genmälen, som varslade om en upptinande sinnesstämning, förtärdes trakteringen och den manliga parten började så utforska sin nyförvärvade bekantskaps föregående tillvaro.

»Ä' ho' nykommen här, ja' tycker inte ja' har sitt henne på trakten förr.»

»Ja, jag är nog så ny jag gärna kan bli.»

»Va' ä' ho' ifrån då?»

»Jag är hemifrån förstas.»

»Dä va tusan så bra, dä ä' ja' också å då så får vi sällskap hem i kväll.»

Jag uppfångade ej fortsättningen av dialogen.

44

Festen fortgick emellertid under den gemytligaste stämning tills fram mot aftonen, då folket, uppdelande sig i större eller mindre grupper, började troppa av och ungdomen tågade nästan mangrant i väg till Västergår'n, där årets första logdans skulle gå av stapeln.

*

En ny dag hade inbrutit och redan vid halv 6-tiden på morgonen var gårdsfolket i Taninge efter vanligheten i full beredskap att med utvilade krafter taga itu med dagens arbeten.

En av de första och tillika mest krävande utesysslor vid en gård är mjölkningen och Malin skulle nu under ledning av Anna, den andra pigan, göra sina första lärospån i den konsten.

Mjölkningen brukade i vanliga fall taga en tid av omkring två timmar, men den dagen gick det om ovanligt länge, och Hilda knogade allt vad tygen höllo för att ensam hinna uträtta sysslorna samt ombesörja frukostlagningen, tagande den nya

45

pigans bristande vana som förklaringsgrund till det långa dröjsmålet.

Slutligen uppenbarade sig pigorna med mjölkspannen och Anna, som kom ett stycke förut, tilltalades så av Hilda:

»Det var fasligt vad det tagit lång tid med mjölkningen i dag.»

»Ja, då ha det gjort, men jag har inte hunnit få färdigt förr, när jag har fått göra det ensammen.»

»Har du gjort det ensammen? Malin skulle ju hjälpa dig och du skulle ju lära henne.»

»Malin hon har hela tiden legat och suvit i kalvkätten.»

»Har hon legat och sovit! Att du inte körde upp henne då.»

»Å, jag försökte nog, men hon sa att hon inte hade kunnat sova i natt för hon hade haft en så ryslig huvudvärk, och då tyckte jag synd om henne och lät henne ligga.»

Frampå förmiddagen kom Västergårdsbonn över till mig och begärde att få låna min stora brandstege, vilket beviljades.

»Nå, vad tror du, Karlsson, kan vi börja ta itu med vårsådden snart?»

»Ja du, Berg, som har trädan ner på åslutningen, du kan nog börja när som helst, men hos mej blir det då inte upptorkat den här veckan och för resten så har drängen min gjort sej så illa så han inte kan hjälpa till med arbetet.»

»Hur har han då burit sig åt?»

»Jo, han kom ihop sej på logen i går kväll me' Nygårds-Gustav, å de måtte ha varit en skarp sammandrabbning för han har visst fått någon knäck på revbenen.»

»Vad kom de ihop sig om då?»

»Ja si det är en sak som jag inte så noga vet, men di säger att det var om din nya piga.»

»Skulle hon vara så eftersträvansvärd då?»

»Ja dom tyckte fälle dä, men jag tycker som så, att därvidlag så är det kläderna som gör kroppen.»

Varpå Karlsson med en hälsning och ett lätt skratt avlägsnade sig med stegen, nästan dignande under sin tunga börda, och jag fortsatte med att göra i ordning redskapen till det stundande vårbruket, i mitt stilla sinne icke vidare angenämt berörd av den uppmärksamhet, som min nya piga ådragit sig.

III.

OM DISKNING OCH TVÅ SORTERS PIGOR SAMT OM ETT NYUPPTÄCKT UNDERLIGT DJUR

Middagen var överstökad, drängarna hade gått upp på kammaren för att vila en stund och Hilda var i vardagsrummet upptagen med att vyssja det minsta av barnen till sömns.

I köket voro pigorna sysselsatta med diskning av tallrikar, skedar, knivar, grytor och kastruller m. m. Anna diskade och sköljde dem i en balja med vatten varefter Malin fick taga itu med torkningen.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att varken min hustru eller jag brukar benämna vårt tjänstefolk »drängar» eller »pigor». Vi säga i stället »pojkarne» och »flickorna» eller »jungfrurna», då vi tala om dem och torde också detta uttrycksätt vara mera allmänt i orten när det är fråga om flertal än det gammaldags »drängarne» och »pigorna». Jag använder dock här i min skildring dessa senare mera ur bruk komna uttryck därför att de voro så omhuldade i den bok, som föranlett utgivandet av denna och emedan de dessutom i vida kretsar torde ha ingått i det allmänna föreställningssättet. Men de äga icke någon motsvarighet i verkligheten vid Taninge.

»Inte ska du torka me' den där handduken», sade Anna efter en sidoblick på kamraten som hon hittills icke vidare givit akt på.

»Varför inte det då», svarade Malin, långsamt och mekaniskt gnidande med handduken fram och åter på ett knivblad.

»Du ser väl att den inte är nå'n kökshandduk, den där är ju att torka sig på när man tvättat sig.»

»Så dum du är, det behöver väl inte vara någon skillnad på sådant.»

»Behöver de' inte vara nå'n skillnad? Är du då inte van att göra skillnad på kökshanddukar och andra handdukar?»

»Jo visst, men inte är det väl så kinkigt med den saken bland bönder och deras likar.»

»Jaså, skulle dom inte vara lika goda som du, det är dom nog mer än väl», svarade Anna retad av kamratens håfulla tal, »och nu är du så god och är ordentlig, annars ska' ja' tala om för Hilda hur du bär dig åt.»

Diskningen fortsattes ehuru den visserligen ej påskyndades av Malin, som inte syntes vara vidare intresserad av det som hon hade för händer. Hon hade från första stund visat sig vara mycket okunnig i sysslor, ehuru hon uppgivit sig vara rätt så van. Då hon därtill saknade håg och fallenhet att lära och sätta sig in i göromålen, kan ingen undra på att Hilda och jag snart började känna oss besvikna över vår nya tjänsteande, som varken kunde eller ville fullgöra sina åligganden på ett något så när tillfredsställande sätt.

Det var en himmelsvid skillnad emellan dessa båda pigor, och denna skillnad kom deras personliga särdrag desto mera att framträda för den utomstående iakttagaren. Den ena typen för en landsflicka av arbetsklassen, rundkindad, arbetsam, glad och villig, den andra en bleksiktig storstadsflicka med nervöst sätt, mera begiven på nöjen än arbete och för vilkens lämplighet att fylla en kvinnas uppgifter man måste sätta ett stort frågetecken. Jag förundrade mig också över att hon sökt sig plats vid en lantgård, där arbetet föreföll henne vara i så hög grad motbjudande.

Malin hade en stund upphört med torkningen och med armbågarna stödda mot fönsterbrädet låtit blickarna drömmande irra ut över det solbelysta landskapet. Så vänder hon sig plötsligt till kamraten och säger:

»Tycker du inte om att dansa, du Anna?»

»Tycker jag om att dansa! Jag tänker inte alls på dans nu, men varför frågar du så?»

»Jo, jag såg dig inte på logen i går kväll, men du skall tro att där var glädigt.»

»Visst var jag på logen, jag var där ända till 10-tiden, men inte kan jag förstå var du höll hus.»

»Du kan väl förstå, att jag, som är nykommen, gärna vill se mig om lite, hur trakten är belägen. Jag var ute på en promenad och kom inte till logen förrän sedan du hade gått.»

*

Vid kvällmjölkningen, som inföll vid 6-tiden på aftonen, skulle så Malin, nu under Hildas eget överinseende, bibringas kunskap i mjölkningkonstens mysterier.

»Så skall hon ta det», förklarade Hilda med säker vana utförande handgreppet om spenen, mjukt och ledigt låtande en kraftig mjölkstråle strila ner i det ännu tomma spannet.

Malin försökte sig på att utföra konststycket, men det kom inte någon mjölk.

»Kanske att kon inte vill släppa ner mjölken», undrade Hilda och tog så själv åter ett tag med samma goda resultat som förra gången.

»Jo då, nog släpper hon ner mjölken, var bara inte rädd för att ta i litet kraftigare, så går det nog.»

49

50

51

52

53

54

Malin försökte nu åter, denna gång med mera kraft, och nu började verkligen mjölken framsippra.

»Nu gör vi så, att Malin tar i tu med de här korna, de äro mest lättmjölkade, så tar jag långsidan; och var noggrann med att hon mjölkar ur till sista droppen», sade Hilda, och så var mjölkningen snart i full gång.

Den sida, som Hilda påbörjat, bestod av en rad med ett 15-tal kor, av vilka dock somliga stodo i sin, medan på andra sidan endast var 5 eller 6 stycken. Resten av raden var utfylld av ungtjurar, en del kvigor och tjurar m. m.

Hilda hade utan att vidare aktgiva på Malin redan framkommit med mjölkningen till mitten av raden, då hon hörde Malin, efter att först ha mumlat några obestämda meningar, med hög röst utropa:

»Hur kan det vara fatt med den här kon, hon har ju inga spenar.»

Hilda såg upp, var på en gång inne i situationen och kunde icke låta bli att le.

Malin hade under sin mjölkning hunnit förbi de på hennes sida stående korna och flyttat in mjölkpallen och satt sig ner i båset hos en större tjurkalv samt letade nu enträget för att söka reda på juvret hos besten, som hon trodde vara en ko. Tjuren som annars visst icke var så särdeles fromsint av sig, stod märkvärdigt nog alldeles stilla och kom sig, troligen av pur förvåning, icke ens för med att sparka, utan nöjde sig med att med stora ögon blänga på sin nya vårdarinna.

»Men Malin då, ser hon inte att det är en tjur, som hon satt sig hos.»

»Vad är det för slags djur, jag tycker att den liknar en ko annars», svarade Malin, fortfarande ivrigt sökande och letande åt alla både möjliga och omöjliga håll.

»Jaså, hon känner inte till den sortens djur», genmälde Hilda, med möda återhållande sin munterhet, »men så mycket är då säkert, att skall hon få rätt på någon mjölk där, då får hon allt leta länge.»

»Men hur skall jag förstå det här», fortsatte Hilda med en lätt otålighet i rösten. »Malin skrev ju till oss innan hon kom hit, att hon varit vid en lantgård förut.»

»Ja, det var jag, men det var bara en mindre gård och där hade de inte sådana här djur?»

»Men de hade väl kor åtminstone. Malin skrev ju också, att hon var van vid att mjölka.»

»Ja, det kunde jag då, men det är så länge sedan nu, så det har jag glömt bort.»

Med skamsen uppsyn och en uppstigande förfärlig aning om det nyupptäckta djurets art reste sig Malin upp och avlägsnade sig från ladugården ännu mera förvirrad vid åsynen av den glada minen hos ladugårdskarlen, som från dörren åsett det hela och redan hunnit meddela en av drängarna den löjligen händelsen. Hilda fortsatte emellertid ensam med mjölkningen och då hon i spannet, som Malin kvarlämnat, icke på långt när fann det väntade innehållet, tog hon om dennas arbete på nytt med resultat att mjölmängden blev uppbringad till ungefär dubbelt.

Följande dag kom kontrollassistenten på besök, och då han vid middagsmjölkningen iakttog Malins sätt att mjölka, förbjöd han kort och gott att hon vidare skulle få fortsätta därmed och körde direkt ut henne från ladugården, motiverande sig sedan med att korna vid vårdslös och ofullständig mjölkning lätt kunde taga skada.

IV.

OM LANTLIV OCH STADSKULTUR SAMT OM ETT RADIKALMEDEL MOT LÄTTJA

Tiden för vårbruket var inne och en strävsam tid började nu för befolkningen i trakten. Denna har visserligen vad den jordbrukande delen beträffar, full sysselsättning, även den tid, då jordbruket ligger nere, med skogsavverkning, lagning av vägar, stängsel och redskap m. m., men på vintern är arbetet dock icke så maktpåliggande som under den övriga årstiden, då jordens beredning, sådd och skörd o. s. v. upptager nästan all tid, och ogynnsamma väderleksutsikter därtill ofta förorsakar att arbetet måste påskyndas.

60

Vem kan väl, som själv ej deltagit däri, föreställa sig de mångahanda göromålen vid en lantgård så väl beträffande det manliga utarbetet som de kvinnliga innesysslorna? Till synes utan någon bestämd plan måste dock allting ju mera desto större gården är, utföras med ordning och reda, lika väl som arbetet på en verkstad, en fabrik eller ett kontor. Om än icke något egentligt jäkt, så dock ett ständigt knog nästan utan uppehåll från morgon till kväll, kräver arbetet, förutom flit och ihärdighet, en viss beräkning och fördelning för att göromålen ej skola hopa sig och en del av dem bli bortglömda.

Om än sålunda ganska ansträngande är dock å andra sidan lantarbetet hälsosammare än något annat yrke, och det allmänna hälsotillståndet är vida bättre bland den jordbrukande befolkningen än bland t. ex. industri- och fabriksarbetarne, vilket bevisar att vid lantarbetet någon överansträngning i allmänhet icke förekommer. Har någon väl ofta sett en nervös och blodfattig bonddräng eller bondpiga? Jag tror att antalet sådana skall vara ganska lätt räknat.

61

Med dessa ord vill jag blott påvisa att lantarbetet visst icke är något lekverk, men att å andra sidan icke heller någon grund finnes för en uppfattning, som slagit över i den motsatta ytterligheten.

Malin hade nu varit i sin tjänst några dagar och alltså bort hunnit visa sina färdigheter, men det var redan ganska tydligt, att hon icke var kompetent att utföra de prestationer, som hon åtagit sig i egenskap av piga. Hon visade sig, som förut är nämnt, vara fullkomligt okunnig i även de enklaste sysslor och, vad som var värre, utan några som helst anlag för praktiskt arbete. När hon skulle uträtta något kunde hon, försjunken i drömmier, bli stående med korslagda armar och alldeles glömma bort det hon hade för händer.

62

En gång när Malin skulle diska, fann Hilda, när hon om en god stund kom ut i köket och väntade att diskningen redan skulle vara överstökad, Malin stående framför spegeln, noga synande sin hals, medan diskningen icke ens var påbörjad, och vid Hildas påmaning att taga itu med arbetet, svarade hon då, att hon trodde diskarna hade ynglat.

Ibland kunde hon, när det någon gång hände att arbetslusten, likt ett plötsligt uppflammande men snart åter slocknande stjärnskott, föll på henne, åtaga sig göromål, som hon ej alls begrep sig på och då åstadkomma direkt skada i stället för nytta. Vid ett tillfälle skulle hon sätta sig till att väva under försäkran att hon var van därvid, och snart skulle väva en fyra eller fem meter, men hela resultatet av en halv dags arbete var inte fullt en decimeter och detta vävdes efter en sådan metod att Hilda sedan hade sysselsättning i nära två dagar innan hon fick väven i sitt rätta skick igen.

63

Malin hade också ganska underliga föreställningar om renlighet och trodde tydligen icke, att det i ett lantushåll ställdes några fordringar i detta avseende. Så t. ex. kunde hon vid uppläggning av smör fatta tag i detsamma med fingrarna, och då Anna förehöll henne det orenliga däri säga: »Du är så kodum; inte är det så fjäskigt och noga när arbetsfolk och bönder skall äta, dom är alla lika dumma och har ju inte något sinne för renlighet.» Och hon lät efter hand allt tydligare förstå, att hon ansåg sin omgivning vara ett annat slags människor, som befann sig på en lägre utvecklingsgrad i jämförelse med henne själv. Men en gång när hon framlade denna sin uppfattning och Anna började skratta åt henne och driva skämtet till sin höjd, blev hon alldeles svarslös och mållös och stod en lång stund liksom fallen från skyarna i sin förvåning över att bönder kunde ha så ljusa ögonblick. Ehuru hennes värdesättning för övrigt verkade enbart löjlig, började jag dock känna mig förargad över hennes ofta visade lojhet och oskicklighet i fråga om sysslor och göromål.

64

Förutom allt detta var hon även i besittning av en del vanor och ovanor, som kunde förbluffa en enkel lantbo. Den ena cigarretten efter den andra lät hon gå upp i rök med en smartness som vittnade om en högt uppdriven, genom lång vana förvärvad skicklighet, vilket jag dock för barnens skull snart måste stävja genom att proklamera samma förordning som gäller för en del järnvägskupéer. Hon besatt en virtuosmässig skicklighet i konsten att spela mungiga och hon utnyttjade denna sin förmåga vid de mest otroliga tillfällen. Så hördes hon stundom med kläm och bravour å sin mungiga av »Svenskens älskling»-typen, omväxlande med att hon sjöng vissa strofer, framtralla den urgamla:

65

»Tjänare Amanda, kom till min barm,
Här skall du finna en kärlek så varm,
Jag kiligare fjälla än dig ej får
Och i en cirkel det hela går.»

eller:

»Det var julafton nittiofyra»

o. s. v.

omväxlande med »Putte, min lilla Putte» samt en del andra melodier av äldre och nyare ursprung, vilkas ordalydelse jag inte så noga känner till. Men litet förströelse förhöjer ju trevnaden samt bidrager till att förläna en ljusare syn på tingen under vardagslivets trista enformighet, och jag missunnade henne visst inte en så oskyldig njutning, som även beredde barnen ett ogement nöje, när de vid sådana tillfällen brukade samlas utanför staketet för att lyssna till de rytmiska tonerna.

Det var emellertid snart tydligt att Malin icke var i stånd att fylla sin uppgift som piga, och efter kontrollassistentens besök tog Hilda själv itu med mjölkningen i Malins ställe, medan dennas verksamhet begränsades till att deltaga i hushållsbestyren när så föll sig samt att för övrigt se efter barnen, ehuru hon visst inte var någon barnvän utan försummade dem så ofta hon kom åt.

Däremot visade hon ett synnerligen stort intresse för djur. Kattor och hundar smekte och kelade hon med dagen i ända, ibland smög hon sig ner till ladugården, där hon roade sig med att låta kalvarna dia sina fingrar, och hennes favorit var den stora slaktsuggan, med vilken hon snart hade kommit på så god fot, att hon tilläts att, stående eller sittande gränsla över suggans rygg, klia den borstiga svålen med skaftet av en tandborste, som blivit avbruten, då hon vid sin första bekantskap med suggan tog sig för att borsta dennas tänder, vilket suggan nämligen avvisade på ett sätt, som icke inbjöd till förnyat försök.

Malins djurvänlighet tog sig också uttryck i att hon ständigt ville ge djuren mat, antingen de orkade äta eller icke. Hon vandrade ofta ner till stian med från måltiderna överblivna brödrester, och hon skulle helt säkert ha blivit en alldeles utmärkt svinpiga, om inte hennes utpräglade fasa för rengöringen hade kommit henne att uppställa krav på att svinen själv borde underlätta sundhetsfrågans lösning genom iakttagande av vissa ordningsföreskrifter, som hon dock ej kunde förmå dem att ställa sig till efterrättelse.

Då Hilda och Anna en morgon efter avslutad mjölkning återvände från ladugården hörde de på avstånd ett hiskligt skrik och oväsen. Inkomna i vardagsrummet fingo de se Malin stå lutad över ett av de mindre barnen, som i flera dagar varit grinigt och jämrat sig för tandvärk, med en sopborste i högsta hugg, bannande och hotande att ge det stryk om det inte genast snällt ville tiga. Den lille skrek naturligtvis ändå värre och de andra barnen instämde med gälla röster i konserten. Hilda lyckades emellertid snart åstadkomma frid och Malin tillsades att uppträda mera behärskat och vara human mot barnen, som ju icke förtjänade straff därför att de ledo av kroppslig värk. Hon lovade också att inte vidare förgripa sig på dem, ehuru hon fortfarande vidhöll sin åsikt om att stryk var en mycket lämplig kost för ungar.

Det var sålunda klart att hennes åligganden som barnpiga inte heller föll henne i smaken och hon lämnade ofta lillan åt sitt öde för att själv fördriva tiden med att lättjefullt ligga på rygg eller att i rent frivola ställningar gassa sig i solskenet i det nyspirande gräset på planen ner mot ån. Där kunde hon ligga långa stunder och dåsa, struntande i sina plikter. Troligen hade denna hennes slöhet delvis sin orsak i att hon i osedvanligt hög grad söktes av vårluften, vilket dock naturligtvis inte kunde försvara hennes beteende att lämna sina skyddslingar vind för våg. Jag beslöt emellertid att giva henne en minnesbeta för att söka driva dåsigheten ur kroppen på henne och för utförandet härav betjänade jag mig av följande i och för sig rätt märkliga omständighet.

Strax invid dikeskanten nedanför ladugårdsbacken fanns i jorden en mycket kraftig källåder, där förr vatten tagits för gårdens behov, vilken källåder dock en tid efter här skildrade händelse alldeles utsinade, vilket antagligen berodde på dess samband med en i trakten befintlig vattensjuk, ehuru högt belägen däld, där torrläggning samtidigt företogs. Som emellertid platsen nedanför ladugårdsbacken, där källådern förut bröt fram, var olämplig och vattnet efter ladugårdens ombyggnad löpte fara att förorenas, hade jag med s. k. slagruta följt källåderns sträckning i marken och därvid funnit att den gick snett över gårdsplanen på ett kort avstånd från mangårdsbyggnaden, i vars närhet en ny källa nu var uppgrävd. Då emellertid denna plats var belägen högre än det ursprungliga källflödet, hade jag haft ganska stort besvär med att tilltäppa detta senare, då den nya källan annars icke gav något vatten. Jag hade alltså rätt över den gamla ådern placerat en större sten och däromkring dikat med mindre stenar och bräder med resultat att marken närmast omkring stenen visserligen var något våt, men att det förutvarande avloppet, som bestod av en grund ränna i marken ned mot ån, nu var alldeles gräsbevuxen. Men det behövdes endast att man med en luna eller ett spett lyfte på ena kanten av stenen för att vattnet åter skulle forsa fram med en kraft, som var starkare än vanligt, tills den ovanför belägna källan hann bli tömd. Jag hade lagt märke till att Malin med förkärlek brukade välja denna torrlagda vattenränna till liggplats vid sina solbad,

troligen därför att hon där bättre kunde njuta av solgasset och samtidigt vara skyddad mot den ännu något kyliga vårvinden.

En dag, då hon gassade sig längre än vanligt, satte jag min plan i verkställighet. Jag hämtade från redskapsboden det längsta järnspett som fanns vid gården, medtog en försvarlig bjälke till underlägg samt begav mig i väg till stenen nedanför ladugårdsbacken. Jag placerade där bjälken med sin ena ända mitt för stenens södra sida, tog ett kort båndtag, fattade tag i spettets yttersta ända för att åstadkomma större kraftutveckling och klämde så på en gång till med all min kraft.

Resultatet av denna kraftåtgärd överträffade helt och hållet mina förväntningar, och hade jag förutsett, att det skulle föranleda en så stor katastrof, hade jag kanske ändå inte låtit mitt skämtlynne förleda mig till att utnyttja de gynnsamma betingelser, som funnos, att på ett verksamt och på samma gång diskret sätt giva min piga en fingervisning om vad hennes frid tillhörde. I höga kaskader sprutade vattnet fram med våldsamt kraft för att i nästa sekund som en stormflod söka sitt utlopp i den gamla rännan ner mot ån. Jag hade i sista ögonblicket böjt mig åt sidan för att inte själv bli allt för mycket genomblöt, torkade mig hastigt i ögonen och iakttog så händelsernas vidare förlopp.

Malin hade blivit alldeles överraskad av vattenfloden. Utstötande hessa skrik när vattnet strömmade över henne, rusade hon sedan upp med en fart och rörlighet, som jag förut icke tilltrött henne vara i besittning av. Skälvande efter det kalla badet och ristande sig så att vattnet yrde omkring henne, tittade hon sig förskräckt och förvirrad omkring utan att dock få syn på mig, och rusade sedan utan att närmare söka taga reda på orsaken till sitt olycksöde in i gårdsbyggnaden. Jag avlägsnade mig, sedan jag återställt allt i sitt förra skick, och medtog de använda verktygen, varför Malin, då hon efter att ekiperat sig i ny dress sökte utforska platsens hemlighet, endast fann den våta stenen som vittnesbörd om att något ovanligt hänt.

Hon gned nu sina geniknölar en stund utan att lyckas finna någon förklaringsgrund till den mystiska tilldragelsen, och när hon sedan inspekterade brandsprutan i lidret och funnit densamma tom och alldeles torr, stannade hon troligen för antagandet att högre makter haft sin hand med i spelet.

Det var nu på en gång slut med Malins solbad. Hon undvek sedan sorgfälligt den farliga platsen, på vilken hon kastade skygga blickar när hon någon gång senare kom i närheten av den, och från den dagen hördes också mungigans toner mera dämpat.

OM PIGPRAT OCH TIDNINGSSKRIVNING SAMT OM NÄR SUGGAN SKULLE TVÄTTAS

»Tycker du inte att det är knogigt att släpa så här dag ut och dag in och längtar du inte att komma ut i världen och se dig om litet. Du vet ju inte mycket om vad som händer och sker utanför knutarna här; du skulle komma till Stockholm, skulle du få se på annat. Där kan man leva glada livet.»

»Inte känner jag nå'n längtan till Stockholm, och skulle jag komma dit så finge jag väl också arbeta. Det är ju mycket att göra här, förstås, men dom fordrar inte mer än man kan stå ut med, och man får ju dansa och roa sig ibland här också.»

77

»Ja, det är ju tur för dig om du är belåten med din tillvaro.»

»Visst är jag belåten, men nog skulle det vara roligt att ha ledigt om söndagarna alltid.»

»Jojomen du, och få sova ut ordentligt, det skulle allt vara skönt.»

»Sova, du tänker visst alltid på att sova. Nog tycker jag det räcker till med den saken, och inte brukar du stå i värre än jag med arbete. Hur länge var du van att sova om mornarna när du var i Stockholm.»

»Ja så där till vid 10-tiden, ibland litet längre förstås.»

»Men hur bar du dig då åt, som kunde sova så länge. Då tjänade du väl inte heller.»

78

»Åh nej, det är visst inte sagt att man behöver tjäna i Stockholm som man gör här. Där finns många lätta och trevliga platser, skall du tro, och så kan man ta sig fram där utan att tjäna, om man endast har talanger.»

»Inte tycker jag att du har så stora talanger; jag får ju göra en hel del i stället för dej, och du kan ju inte ens mjölka korna.»

»Ja, det är nog höjden av talanger, du, att kunna mjölka korna», genmälde Malin med överlägsen min. »Men kan du inte tänka dig något angenämare och bättre liv.»

»Hur tror du det skulle gå, om alla endast tänkte på det angenäma och hur menar du då att man skulle kunna leva utan att arbeta?»

»Jo just genom att använda sina talanger. Antag t. ex. att du kunde skriva.»

»Visst kan jag skriva.»

79

»Du förstår inte vad jag menar, hör jag», svarade Malin med en försmädlig rynkning på näsan. »Antag nu att du skulle skriva till en tidning och tala om vad som händer här på gården.»

»Tror du att det skulle falla mej in att skriva i en tidning», svarade Anna skrattande, »då trodde väl folk att jag hade blivit stollig. Och inte händer det nånting här heller, som vore skäl att skriva om.»

»Det händer mycket här, bara man förstår att få fram det på rätta sättet. Jag skulle kunna skriva flera spalter om vad som händer här på en dag.»

»Då finge du göra som Johan i Bränntorp. Han skriver vådligt mycke i Länstidningen, vidlyftiga krönikor och notiser och rim så långa och vackra, men folk säger, att det mesta han skriver så är då lögn.»

80

»Du kan väl förstå att sanningen inte kan räcka till så ordagrant för honom, om han skriver så mycket.»

»Ja, han brukar då skriva mycket, både så'nt som förargar och gläder folk. En gång skrev han också att Johanna i Nerängen hade skjutit en räv.»

»Skrev han, att hon hade skjutit en räv», genmälde Malin och skrattade så hjärtligt hon kunde. »Jag tycker mig just se henne stå och ta' korn på filuren, men hur kunde han komma på en sådan idé?»

»Jo ser du, jag vet precis hur det gick till också.»

»Tala om det då.»

»Jo, som du kanske hört, så är Stina i Bäckhagen lite' fjantig av sig, hon springer ju också bara och pratar om smörja och skvaller, och hon är så enfaldig att hon tror allt som folk säger åt henne, om det är aldrig så orimligt. Så en dag hade Johanna i Nerängen förargat en av drängarna och för att få hämnas och på samma gång skoja med Stina så ropte han åt henne, när hon gick vägen förbi: 'Vänta lite' så skall du få höra nånting riktigt märkvärdigt.' 'Å kors, va kan då vara för någe', svarte Stina och tvärstannade med ögonen uppspärade på vid gavel. 'Jo, kan du tänka dej, Stina', sa' drängen, 'att Johanna i Nerängen ha' skjuti' en räv.' 'Å herre min je, då kunde jag då allri tro henne om', utbrast Stina förbluffad och slog sej på knäna med båda händerna, och så rände hon genast i väg te Johan i Bränntorp och talte om då för honom, och han, den luvern, gjorde spektakel av henne, men satte in det i tidningen gjorde han i alla fall, och alla så förundrade de sig över den märkvärdiga händelsen och Johanna blev utropad att vara så duktig och styv, fastän hon annars är så bortkommen, att hon säkert skulle bli rädd, om hon finge se en räv på långt håll.»

81

»Fick folk aldrig veta heller att det var lögn?»

»Jo då, några dagar därefter så kom där en skinnhandlare ifrån stan ut till Nerängen och ville köpa skinnen, men när han fick veta att då var lögn alltihop, så blev han rasande förstås, och Johan i Bränntorp blev avslöjad att vara en skojare, som i många år kolporterat ut både andras och sina egna lögner, fastän han velat gälla för att vara en så rejäl och vederhäftig karl. Och nu blir han aldrig trodd mer, inte ens om han försöker tala sanning.»

82

De båda pigorna blevo här avbrutna i sitt samtal av fördrängen, som steg in i

rummet.

»En av er ska' komma med ut och hjälpa till med att sätta potatisen», sade han, vändande sig till Anna.

»Det kunde du göra själv, så sluppe du stå här och vara mallig i pipen», inföll Malin, som med förtjusning lagt sig till med en del av ortens ordförråd.

»Håll snattnar på dej, slabba», svarade drängen kallt och med en min som kuvade all vidare opposition. »För resten så skall suggan tvättas och då blir just ett tjänligt göra för dej.»

Malin, som visste att suggan, med vilken hon stod på mycket förtrolig fot, snart skulle avlivas och redan hade fällt bittra tårar över sin väninnas hemska öde, tittade forskande på drängen, som utan att förändra en min går rakt fram till vatthinken och tar sig en klunk vatten.

»Hur skall det gå till då?» frågade hon litet misstroget, ej vetande om det var fråga om allvar eller skämt.

»Jo, du ska' ta' en balja mä vatten och så ska' du ta' såpa och skurpulver och den stora rotborsten, men låt se att du gnider av henne lorten ordentligt, så att fläsket blir lättsålt.»

Malin var nu övertygad om att det inte var något skoj å färde, och som hon var utpräglad djurvän, som alla kvinnosakskvinnor i allmänhet äro, så gladde hon sig riktigt över att få göra suggan en sista vänskapstjänst, och hon började genast vidtaga sina förberedelser, redan i andanom tyckande sig höra suggans belåtna grymtande när hon blev kliad under trynet.

»Vad var det där för påhitt av dej», sade Anna då hon i drängens sällskap var på väg ut till åkern, »inte brukar man löga grisarna medan dom lever; du skoja bestämt bara med henne.»

»Ja, då är ju klart», svarade drängen med en först nu synlig humoristisk glimt i ögonen, »hon är alltid så märkvärdig och struntviktig, så då var rakt nödvändigt att stuka henne lite'.»

»Usch, du är då en riktig spefågel; ja ska' gå och tala om för Malin, att du gycklade mä henne.»

»Nej, du låter bli då, för då ska' jag göra dej ett spratt en annan gång, och för resten så behöver Malin en liten uppmuntran för sitt välförhållande i går.»

»Ja, då kan du ha rätt i», svarade Anna och skrattade hjärtligt åt drängens torroliga humor, som åsyftade en händelse dagen förut, då båda pigorna varit ut vid sättningen. Malin hade då lagt sig rak lång på ryggen i en fåra med benen dinglande över dess kanter och inte velat stiga upp, emedan hon tyckte sig aldrig förr ha legat så mjukt och skönt. Fördrängen, som själv är mycket ordentlig och arbetsam, tålde emellertid inte lättja och slams under arbetet, hämtade så från ett närbeläget dike en pyts vatten för att därmed uppfriska hennes lekamen, men blotta åsynen därav åstadkom en så kraftig verkan, att Malin ögonblickligen sprang upp som en oljad blix, gripen av en oförklarlig iver att få arbetet i gång igen.

Men nu vilja vi återgå till dagens händelser. Hilda, som under tiden börjat göra i ordning eftermiddagskaffet och ej kunde förstå var Malin höll hus, hade en stund tyckt sig höra ett stigande oväsen utifrån, vilket hon dock ej ägnat någon vidare uppmärksamhet. Då kommer ett av barnen inspringande med andan i halsen och ropade:

»Mamma, kan du tänka dej, att Malin håller på och tvättar suggan, men suggan tycker visst inte om att bli ren för ho skriker så förskräckligt.»

Hilda gick ut på gården för att se efter vad det kunde vara för spektakel å färde, och blev så vittne till ett både löjligt och ömkligt uppträde.

Malin hade, sedan hon burit ner till svinstian en stor balja med kallt vatten samt såpa, skurpulver och en med försvarligt skaft försedd rotborste, motat ut suggan i den trånga inhägnaden utanför väggen, där grisarna bruka få vistas vid stiornas rengöring. Hon hade så med tillhjälp av händerna från topp till tå ingnidit suggan med såpa och där ovanpå strött skurpulver, allt under ett sakta grymtande från suggan, som på detta sätt gav sin belåtnhet tillkänna över de klingar, som allt emellanåt kommo henne till del. Emellertid hade suggan råkat få en del skurpulver i ögonen och svedan härav hade gjort henne rasande och vettskrämd, och nu rusade hon planlöst, ur stånd att kunna se, omkring under ett hiskligt oväsen. Malin, som ej begrep orsaken till suggans förändrade sinnesstämning, hade med skurborsten i högsta hugg rusat efter suggan, som då och då körde huvudet mot inhägnaden under sina fåfänga försök att slippa undan sin plågoande, och så ofta hon kommit åt med skurborsten kraftigt överfarit suggans rygg och av det myckna gnidandet hade suggans naturliga smutsgrå hudfärg så småningom övergått i svagt rött. När så samma behandlingssätt skulle tillämpas på den mera ömtåliga underdelen och sidorna, hade suggans förut ganska starka nödrop övergått i allt kraftigare och längre utdragna illvrål.

»Men vad i fridens namn tar Malin sig till med, jag tror rakt hon tänker ta livet av suggan, eller har hon då rent av blivit stollig.»

»Inte kan jag begripa vad som kommit åt suggan. Hon var så snäll och stillsam i början, men nu lever hon om som om hon vore rent besatt.»

»Ja nog kan man se vad som kommit åt suggan, men vad jag inte förstår är, vad som kommit åt Malin. Vad är det här för ynkelig tillställning om jag får fråga.»

»Jag håller på och tvättar suggan förstås, men inte kan jag hjälpa att hon håller ett så'nt förbaskat oväsen.»

»Hur har Malin kommit på den befängda idén att tvätta suggan?»

»Jo, fördrängen sade, att suggan skulle tvättas, och han visste det väl så bra som någon.»

»Det visste han nog inte. Malin har blivit narrad, suggan skall naturligtvis inte lögas förrän efter slakten, och sluta nu genast upp med det här eländet.»

Malin insåg nu äntligen, att fördrängen drivit skoj med henne, och hennes häftiga lynne började sjuda inom henne, på samma gång som hon skämdes över sin dumhet. Hon försökte emellertid att hålla god min i elakt spel, öppnade dörren till svinstian och beredde sig att fösa in suggan löddrig och till hälften insmord i såpa och skurpulver.

»Nej, Malin, det går inte an, hon måste försöka att få henne ren från smörjan först», sade Hilda och gick in igen för att duka fram kaffet. Malin, som ej längre kunde behärska sig, fattade nu utan vidare tag i den ännu nästan fulla baljan och kastade så på en gång såväl baljan som det kalla innehållet rakt över ryggslutet på det stackars svinkreaturet. Men det hade hon nog inte gjort om hon kunnat ana följderna. Med ett hiskligt galltjut rusade suggan, tagande vilda språng, rakt fram mot Malin, som ej hann vika undan, och körde sitt framåtsträckta tryne genom underkanten på Malins kjol rakt mellan hennes fortkomstledamöter. Suggan, som av den vilda farten ej genast kunde stanna, trasslade så in sig med huvudet och frambenen, stupade omkull och rullade runt med den påföljd, att Malin ej längre kunde hålla balansen utan damp omkull rakt i famnen på den nu på rygg liggande och med benen i luften fåktande suggan, där hon blev liggande en god stund innan hon äntligen lyckades taga sig loss från det ännu med oförminskad kraft vrålände djuret.

Jag hade emellertid tillika med det övriga gårdsfolket på utsatt tid gått hem för att dricka kaffe, och då vi kommit i närheten av gården fått höra ett hiskligt oväsen, som ju närmare vi kommo allt mera tilltog i styrka. Då vi kommit fram fingo vi se en högst egendomlig syn nere vid svinhuset.

I den lilla avstängningen utanför väggen rusade suggan omkring planlöst kors och tvärs, till synes alldeles vettskrämd, och hennes förut tämligen rena hud var nu övertäckt av ett mörkt tjockt lager av såpa, gyttja och grus, genom vilket dock den rödgnidna svålen på ett par ställen tydligt kunde skönjas.

Strax utanför stod Malin, nästan lika nersmord som suggan, och försökte sätta till rätta sina kläder, som blivit illa tilltygade under det ofrivilliga famntagat.

»Vad i hela livet har kommit åt Malin, och hur har hon burit sig åt med suggan», frågade jag förvånad och nästan förargad, under det att den bredvid mig stående fördrängen tydligen såg saken från en ljusare synpunkt.

Malin svarade icke på min fråga utan rusade utan att lyfta blicken ifrån marken i väg upp åt gården, då och då snavande i den nedslitna kjolkanten, och var sedan under resten av dagen sysselsatt med att på sig själv utföra ett liknande rengöringsarbete, som hon förut tillämpat på suggan. Jag fick emellertid dels genom Hilda och dels genom Anna efter hand reda på orsaken till det hela, som ju endast kunde tagas från den löjligen sidan. Men det tog en god stund innan jag med tillhjälp av kylslaget vatten och en handspruta lyckades återställa suggan i hennes förra skick.

Malin hade emellertid genom denna händelse fått en viss respekt för fördrängen, som hon förut alltid sökt vara viktig emot, och hon insåg nu, att han inte var så god att ge sig i lek med, fastän han inte kunde mäta sig med henne i fråga om stora ord och later.

När dagen kom att suggan skulle slaktas stängde Malin, när hon hörde suggans skrik, in sig i pigkammaren och stod där med bomullssuddar instoppade i öronen tills slakten var överstånden. Först om en god stund vågade hon sig sedan ut för att titta på liket, men kunde icke i den nylögade och finskrapade svinkroppen känna igen sin forna väninna, och när hon så vid sitt försiktiga petande på svålen såg de närvarandes löje, trodde hon fullt och fast att något rackartyg var å färde och att den riktiga suggan fortfarande levde.

Denna sin tro behöll hon tills efter frukosten, då hon med några brödkanter i handen som vanligt vandrade ner till stian, men fann denna tom.

VI. BILFÄRDEN

»Tjänare på dej, lilla sötnosen. Nu får du skaka tass mä mej i stället för mä hundkräket. Men hur är det fatt — du ser ju riktigt onn ut.»

»Hur kan du ha så dåliga tankar om mig, du kom så hastigt så du skrämde mig nästan.»

»Åh, inte är väl du så lättskrämd. Annars mår du bra, ser jag. Du har fått lite färg se'n jag såg dej sist.»

»Jag har blivit solbränd; det är tyvärr så att man förstör hyn härute bland bönderna.»

»Va pratar du för dumheter, då ä väl inget som skadar; värre saker finns då väl som bränner.»

Nygårds-Gustav tog ett hastigt tag åt sin mjuka filthatt, som varit på vippen att blåsa av, tryckte den djupare ned i pannan och fortsatte så samtalet med Malin, som han sammanträffat med utanför gårdsstaketet.

»Nå, hur trivs du härute annars?»

»Jag vet inte; det är väl inget att klaga över, men nog är det trist förstås.»

»Tacka för det, då är ju klart att här blir enformigt för en som varit ute i världen, men slå nu bort bekymren: jag skall bjuda dej på en lustresa om söndag.»

»Å, vad säger du, en lustresa, och jag som trott mig vara i Sibirien. Du är ändå en hygglig gosse, som man inte finner maken till under varje buske.»

»Ja, ser du, jag talte ve Edvard i Hagstuga i dag. Han har släktingar i Norrköping, som ska' ut och hälsa på hos honom och han har lovat att hämta dom med bilen om söndag, men nu ville han gärna vara med på stämman om söndag, å då så ville han ovillkorligen att jag skulle hämta dom, för jag är den enda till i trakten, som kan köra en bil, å då tycker jag att du kan följa mä.»

»Ja, det säger jag då inte ifrån om, men inte kunde jag tro dig om att kunna köra en bil.»

»Jo jo men, jag kan många konster jag, å den saken lärde jag mej när jag var på gästgivargårn. Tala nu väl ve bonn, så att du får ledigt om söndag, så hämtar jag dej här ve 9-tiden.»

Malin var under de följande dagarna vid bästa lynne och gladde sig synbarligen över den tillämnade utflykten, vilken jag gärna unnade henne och hoppades att den i någon mån skulle bidra till att skingra hennes svårmodiga uppfattning om lantlivets enformighet, som hon annars aldrig själv försökte skingra genom att med intresse ägna sig åt sitt arbete, vilket dock på längden skänker mera tillfredsställelse än aldrig så rafflande nöjen.

På söndagsmorgonen kom alltså Nygårds-Gustav körande med bilen för att hämta Malin.

Bilen, som av ägaren inköpts för en spottstyver under ett besök i Stockholm, var ett gammalt utranterat skrälle med en tåtläk överbyggnad av någon sorts gråbrunt tyg, som liknade säckväv och som var ganska illa medfaret. Underredet såg om möjligt än mera bedrövt ut och vad motorn angår, så hade den en avgjord lust för att strejka och kunde knappast utan att krångla taga ens de svagaste stigningar, väl beroende på att kraften var ganska ringa. Att under sådana förhållanden farten ej blev så värst hög faller av sig självt, men den kunde i lyckligaste fall drivas upp till ett par mil i timmen, om ej uppehållen blevo för täta.

»Mårs!» hälsade Gustav och steg in i rummet, klädd i sportkostym samt försedd med glasögon som tecken på sin värdighet som chaufför.

»Go mårren», svarade jag, seende upp från min läsning av Vecko-Journalen. »Jaså, du tänker fara bort och förlova dig så här på blanka förmiddagen.»

»Man kan väl ha andra ärenden också.»

»Två flugor i en smäll, menar du således.»

Malin kom nu in från kammaren, där hon ekiperat sig i en härlig toalett, till vilken hörde den av Anna så beundrade sidenblusen.

»Kors, tänker du gå på teatern också?» utbrast Anna. »Då är det väl inte fritt att jag blir smått avundsjuk på dig ändå.»

»Ja, man kan ju aldrig så noga veta», svarade Malin, tydligen stolt över att kunna imponera på kamraten, som dock inte hade någon allvarigare mening med sina ord utan blott helt skämtsamt velat hänsyfta på ett samtal, som hon en gång förut haft med Malin angående dennas kavaljer.

»Det är så gott att vi ge oss i väg då», avgjorde Gustav, som för dagen synbarligen inte var upplagd för skämt, ehuru han hade den turen att få ett så fint resällskap.

»Usch, inte menar du väl att vi skall åka i den där», utbrast Malin, då hon utkommen på gården fick syn på bilen, »den ser ju ut precis som en lappkåta av usligaste sorten.»

»Va' nu då, inte ska' du fästa dej vid utanskriften», svarade Gustav, som inte alls kommit att tänka på att Malin kunde ha anspråk i detta avseende. Han öppnade så dörren och hjälpte Malin upp i bilen, som inuti verkligen var något bekvämare än vad man av det yttre kunde sluta sig till.

»Ajöss då, lycka till och få då skojigt!» ropade Anna, som följt med ut på gården och gick så in igen för att med friskt mod taga itu med sysslorna.

Med ett väldigt stånkande satte så Gustav bilen i gång, med möda klarande backslutningen, som leder upp mot landsvägen, för att sedan vid den därpå följande lutningen vinna den fart som erfordrades för att taga sig upp för nästa backe.

Malin njöt i fulla drag av den härliga sörmländska naturen, som med sin omväxlande anblick av höjder och dalar, sjöar, björkdungar, åkrar, ängar, byar och gårdar i den grönskande våren tedde sig särdeles yppig. Men hur ofta lägger en lantbo, som ständigt vistas i en sådan omgivning, märke till naturens skönhet? Han ägnar sällan en tanke däråt och vore heller inte i stånd att uppskatta en förmån, som han aldrig saknat. Nej, den kan endast rätt njutas av en storstadsbo, som dock å andra sidan har svårt att förstå landsbygdens förhållanden, som han, med fasthållande av en förutfattad mening, ofta ser alltför ensidigt och äger icke alltid förmåga eller vilja att uppfatta folkliv och folklynne sådant det i verkligheten är.

Färden fortgick emellertid hjälpligt nog och snart hade de båda resenärerna lämnat bakom sig den bördiga, kuperade sörmlandsbygden och överskridit gränsen till Östergötland, där den skogrika Kolmårdens karga natur på ett hjärt sätt skilde sig från trakten de nyss genomfarit. De passerade så Krokeks gamla kyrkoruin och ett stycke längre fram vid ett av ett byliknande samhälle omgivet vägsål stannade Gustav bilen.

»Varför stannar du nu, orkar den inte längre», frågade Malin försmädligt.

»Jo då, men jag är inte riktigt säker om vägen», svarade Gustav. »Hör ni, farbror där», ropade han så till en gammal man, som i detsamma gick förbi, »kan ni säga mej vilkendera vägen som går till Norrköping?»

»Då gör dom bägge två», svarade mannen och stannade.

»Bägge två? Skojar ni mä mej, eran lurifax.»

»Nej, då gör ja' inte», svarade mannen med ett godmodigt leende, »då här är nya landsvägen och den som går till höger är den gamla.»

»Kan man åka den vägen med bil?» frågade Gustav och pekade åt höger.

»Jaa vars, den är inte så dammig, och kör han den, så kommer han ut på den andra ve Åby», sade mannen och fortsatte sin väg.

Gustav svängde nu bilen åt höger in på den gamla vägen, som till en början med korta mellanrum var kantad med stugor å ömse sidor. De hade dock endast farit ett stycke fram, då bilen, under försök att taga sig upp för en stor backe, stannade.

»Vad nu då, gubbkanaljen måste väl inte ha gjort någe sattyg mä bilen, han såg ut som en riktig lappgubbe», reflekterade Gustav, vände om bilen och körde ner för backen igen för att taga bättre fart. Det andra försöket blev emellertid lika misslyckat, och nu ställde Gustav bilen tvärs över vägen, rev sig i huvudet och steg så ur.

»Vänd om och kör den andra vägen, den var ju för resten mycket bättre», föreslog Malin.

»Å de skulle tusan göra», svarade Gustav, som var i besittning av en ganska envis natur. »Nej, nog ska' vi opp för den här lilla backen, om jag ock ska' skjuta upp honom själv. Men jag måste ta' reda på vart vägen går först, kanske att gubben visade oss åt häcklefjäll.»

Från en stuga strax intill hade två små barn, lockade av bullret, kommit ut och stodo nu med fingrarna i munnen och betraktade med nyfikna blickar de resande.

»Hör på, ungar, kan nå'n av er säga mej om den här vägen går te Norrköping?»

»Vet inte», svarade den ena knappt hörbart och såg oförstående ut.

»Vad vet du då, vet du ens vad rucklet här heter», röt Gustav, som nu började bli vid dåligt humör.

»Då är Lumrebackarna då här», svarade barnet, utan att visa något tecken till rädsla inför den store mannens vredesutbrott.

Nu hördes rullandet av hjuldon och en hästskjuts kom sakta knogande uppför backen.

»Går den här vägen te Norrköping?» frågade Gustav, då mannen skulle krångla sig förbi bilen.

»Ja, det gör den och den kommer ut på den nya landsvägen strax ve Åby eller Hjorthag vad det heter.»

»Å vägen mycket svår å backig då?»

»Ja, nog är då backar, men ingen så svår som den här, förstås.»

»Tack för upplysningen», sade Gustav hövligt, och så rullade vagnen vidare.

Det var således intet tvivel längre om att de befunno sig på rätt väg och Gustav tog nu av sig rocken och beredde sig att med egna krafter skjuta bilen upp för backen.

»Vad tänker du ta dig till med?» frågade Malin.

»Jag ska' ha upp bilen för backen, men kanske då är bäst då, att du stiger ur.»

»Nej, då blir det bäst, att jag sitter kvar, det går lättare om jag sätter bilen i gång medan du skjuter på.»

»Du sätta bilen i gång? Ja, då kan du inbilla någon annan än mej.»

»Vill du tro, att jag kan föra en bil mycket bättre än du.»

»Gör det då om du kan», svarade Gustav och hånlog över att han nu hade fått henne på det hala, sedan hon trott sig kunna gyckla med honom.

Malin intog emellertid platsen vid ratten och förde så bilen under en hel del vändningar fram och åter kors och tvärs över vägen, vilket, ehuru maskineriets svaghet ej medgav några vidlyftigare prov, tydligen visade, att hon var i besittning av en ganska uppdriven färdighet i konsten. Gustav stod alldeles handfallen och åskådade med stum förvåning, huru hon manövrerade bilen med vida större

skicklighet än han själv var i stånd till.

»Vem i tusingen kunde tro dej om att vara så styv», utbrast han då hon slutat, »du är ju mycket klyftigare än en karl, vet jag.»

»Ja, nu ser du vad jag duger till, men tala inte om det för någon därhemma på bondlandet», sade Malin, som dock sedan själv omtalade för Anna huru det tillgick.

»Då tiger jag mä, förstår du välle, men nu tjänar då inte någe te att stå kvar här längre, utan sätt bilen i gång då, så skjuter jag på.»

Gustav ställde sig nu bakom bilen och tog med ett kraftigt grepp tag mot densamma och Malin var just i färd med att sätta bilen i gång, då de båda barnen rusade tillbaka in i stugan under det den ena av dem med gäll röst ropade:

»Mamma, mamma, skynda dej kom, ska' du få se, då ä en karl i skjortärmarna, som ska' dra e' skrinda opp för backen, men han kan inte.»

Malin, som börjat få bilen i gång, vände sig nu, då hon genom motorns buller hörde skriket, med äkta kvinnlig nyfikenhet för att se varifrån ljudet kom och i ett nu, fortare än det hinner beskrivas, störtade bilen ned på sidan om vägen, på vilken Gustav blev liggande framstupa med utsträckta armar, redan bibringad en i grund förändrad åsikt om sin väninnas lämplighet att föra bil. Bilen hade emellertid efter sin färd utför den branta om än icke så djupa vägkanten hamnat på stup mot en med ljung och lingonris beväxt tuva, där Malin som i sista ögonblicket försökt att stanna maskinen blev liggande halvt bedövad, efter att i sitt fall ha krossat bilens skyddsglas. Hon kunde dock snart resa sig igen och klättra uppför vägkanten samtidigt som Gustav, vilken fått en hård stöt på ena knäet, linkade fram för att se efter om hon var levande eller död.

»Jaså, du blev inte sönderbruten ändå, men hur har då gått för däj, du blöder ju vettja.»

Malin varnade nu att hennes vänstra hand, som blivit skadad av glaset blödde samt att den även nedfläckt hennes kläder och så började hon att gråta.

»Asch, morska upp däj nu, då va' väl ingenting att grina över när då inte gick värre än så, men du kunde gärna ha låtit bli bilen, när du inte kunde skötan.»

»Visst kan jag sköta den, hur kan du sätta det i fråga», svarade Malin förargad och började snyfta ändå värre.

»Ja, då syntes fälle hur du kunde sköta den när du körde så åt hälsike.»

»Men det var ju en olyckshändelse förstår du väl.»

»Ja då kan du ju ha rätt i», svarade Gustav, »och nu tjänar då inte någe till att tvista om den saken. Sluta upp med att lipa nu, hör du, så går vi in i stugan där ä snyggär opp oss lite.»

»Men vi måste väl taga reda på bilen.»

»Bilen bryr vi oss fanken i, den är förresten så usel å inte heller kan vi lyfta opp den på vägen igen. Ja' ska' skaffa hit en annan bil från Norrköping, så får Edvard i Hagstuga hämta sitt sabla åkdon bäst han vill.»

De stego nu in i stugan, varvid barnen, som varit den indirekta orsaken till olyckan, förskräckta sprungo undan i skydd bakom moderns kjol.

»Gudag», sade Gustav och hostade förläget, »kunde vi få låna lite' tvättvatten å borstväsen. Då gick illa för oss här ute i backen.»

»Ja, ja kunde just se det», svarade kvinnan, som från fönstret åsett det hela, »släpp mig barn, ja' skall gå ut efter vatten.»

»Det var ni, edra kanaljer, som rådde för det», sade Malin förbittrad, då kvinnan gått ut och beredde sig att gå handgripligt till väga mot barnen, men Gustav höll henne tillbaka.

»Lugna däj då, då va' ju en olyckshändelse sa' du nyss å nu låter vi det vara så också.»

»Inte ska' ni skrika barn, ni brukar ju inte vara rädda för främmande folk», sade kvinnan, när hon kom in med vattnet.

De båda resenärerna fingo nu tvätta sig och borsta sina kläder, som i synnerhet Malins blivit illa medfarna. Malins handskada befanns dock dess bättre icke vara så särdeles svårartad, varför det ansågs tillräckligt med ett förband som av kvinnan i huset omlades.

»Finns då telefon nån'stans här i närheten», frågade Gustav.

»Inte närmare än ve Strömsfors», svarade kvinnan.

»Hur långt ä då dit då?»

»En fjärdingsväg eller så omkring.»

»Är då möjligt att få låna en cykel på en stund om då finns nå'n?»

»Då går välle för sig tänker ja', men ja' ska' tala ve min man först, han kommer hem nu ser ja'.»

Lånet beviljades och Gustav beredde sig att åka.

»Åt vilket håll ska' ja' fara då?»

»Samma som ni kom ifrån, då ä ve vägskälet där den här vägen tar utav från den nya.»

Det lyckades verkligen för Gustav att få en bil ut från Norrköping och sedan han vidtalat mannen i gården att ombesörja den andra bilens upptagning och ställande i förvar, fortsatte de färden, som så när hade kunnat sluta på ett olyckligt sätt.

Framkomna till Norrköping uppsökte folket, som de skulle hämta och i deras sällskap besågo de sedan stadens utkanter, varefter de på aftonen i samma bil återvände med gästerna och kommo utan vidare missöden tillbaka hem igen. Men Malin begrät förlusten av sin vackra sidenblus, över vilken hon varit så stolt, men

som nu var alldeles förstörd.

VII. OM TVÅ SÅTA VÄNNER OCH OM LITET AV VARJE SAMT OM HUR DET KAN GÅ NÄR BOCKEN ÄR TRÄDGÅRDSMÄSTARE

Malin hade, som vi sett av det föregående, redan under första söndagen av sin vistelse här gjort en bekantskap, som syntes tendera till att bli stadigvarande.

Det var visserligen tydligt, att han, den brutale och råbarkade arbetskarlen, vilkens enda yttre företrädare var hans väldiga kroppshydd, i början inte riktigt föll henne i smaken men som han var det enda sällskap, som stod henne till buds, hade hon följt den gamla regeln att av två onda ting välja det minst onda.

116

I dagligt tal kallad Nygårds-Gustav efter sedan han tjänade dräng vid Nygården, var hans namn egentligen Gustav Jakobsson, men den förra benämningen var så vanlig i trakten att de flesta inte ens visste vad han hade för tillnamn eller kanske inte ens tänkte på att han ägde ett sådant. På senare åren hade han ej velat binda sig vid årstjänst utan haft sin utkomst med tillfälligt arbete här och där som det föll sig. Helst ville han emellertid arbeta på ackord och han kunde då på grund av sina ofantliga kroppskrafter och sin stora arbetsförmåga ofta förtjäna mer än dubbelt så mycket som en vanlig arbetare.

Om han sålunda under sitt arbete skötte sig med heder, var han däremot för sin personliga del ingalunda skötsam. Efter att under första tiden medan han tjänade ha varit godtemplare, började han sedan svira och supa mer och mer och nu brukade han rumla om periodvis tills bristen på kontanter tvang honom att arbeta för att såmedelst skaffa pengar till nya spritinköp. Antingen han var full eller nykter var det icke rådligt att komma i delo med honom. Han var den obändige naturmänniskan, som inte krusade för någon och det hade vid helt oskyldiga diskussioner hänt, att han, då han kommit till korta i resonemanget, på handgripligt sätt velat övertyga motståndaren att han ändå hade rätten på sin sida.

117

Många historier voro i omlopp om honom. Han kunde äta otroligt mycket på en gång, men också svälta flera dagar i sträck. Han kunde gå utan strumpor om vintrarna när det var ganska kallt utan att detta bekom honom något, men blev det riktigt, riktigt kallt så höll han brännvin i stövelskaften och sedan så kunde han hårda ut huru länge som helst.

118

Det påstods också, att han var okänslig för ormbett, vilket berodde på att han en gång när han skulle bada råkat trampa på en orm och blivit biten utan att därav taga skada. Detta hade han också lyckats inbilla en del folk, vilket i sin mån bidrog till att öka respekten för honom. Det var visserligen många som trodde, att ormen inte var giftig, men det vågade de icke säga så att han hörde det. Fastän sålunda på sätt och vis respekterad, var han, som man kan förstå, ingalunda avhållen. Av den manliga ungdomen var han lika mycket hatad som fruktad för sin oresonlighet, och flickorna avskydde honom av vissa orsaker och drogo sig för hans sällskap.

Malin å sin sida kunde icke heller komma på god fot med ungdomen. Flickorna sympatiserade ej med henne, om ej möjligen Anna, som syntes omfatta henne med vänskap. Pojkarna behandlade henne som luft såvida det inte gällde att göra henne till föremål för sitt löje, vilket de dock noga aktade sig för i Gustavs närvaro, sedan han, som jag sedan fick veta, just för denna orsaks skull så illa misshandlat Västergårdsdrängen.

119

Av ena som andra orsaken hade Malin snart börjat fatta en viss tillgivenhet för Gustav, vilken ju också var den ende som på något sätt uppmärksammade henne. De blevo ju också på så sätt så gott som hänvisade till varandra och de kommo med sina stridiga lynnen märkvärdigt bra överens. Jag tyckte emellertid ej vidare om denna bekantskap, men kunde inte göra något åt saken och mina föreställningar till Malin att undvika hans sällskap tog hon ganska illa upp.

120

Jag lade snart märke till att Malin var mycket intresserad av att skriva. Alltid om kvällarna och annars också emellanåt skrev och plitade hon enträget, som hon sade avskrifter av andliga sånger samt en del visor.

Hon trodde sig också äga poetiska anlag och hon försökte sig ibland på att dikta visor, vilka hon dock inte alltid kunde fullborda.

En söndagseftermiddag då hon och Anna voro lediga och sutto nere vid ån slog hon vad med Anna om att hon skulle kunna skriva ett rim och få det infört i Länstidningen och hennes poetiska ådra frambringade då följande skaldestycke:

Vid bäckens brus
Och skogens sus
Förnöjd och glad jag sitter
Uppå en håll
Förnöjd och säll
Och skild från världens glitter
Jag — — — —

121

Här tappade hon tråden, men fann ändå det hela så lyckat att hon fästade upp det med en knappnål i tapeten på väggen över sin säng.

Om hon sålunda icke var så överdrivet klyftig som poet, så var hon dess mera slängd med att berätta historier, det kunde hon göra på ett både fantasirikt och

roande sätt och vi skrattade ofta åt hennes löjliga påhitt. Dessa, om en högtsvävande fantasi vittnande prestationer, stödde mig också, som människokännare i min uppfattning om att hon var en av dessa drömmande individer, vilkas fantasiliv är abnormt utvecklat på bekostnad av deras förmåga för praktisk verksamhet.

122

För övrigt var hennes lynnesläggning ganska egendomlig. När någon tilltalade henne så kunde hon ge ett frånvarande svar, och hon kunde ibland både gråta och skratta nästan samtidigt. Jag undrade då för mig själv om det icke är sådant som kallas hysteri eller om det möjligen berodde på någon särskild orsak.

Jag har förut i annat sammanhang antytt att Malin var kvinnosakskvinna, vilket också tillika med att hon var djurvän och barnafiende var en av hennes mest framträdande egenskaper. Hon kunde med armarna i kors hålla långa och oratoriska utläggningar om kvinnans förtryckta ställning, om det berättigade i hennes kamp för likställighet med mannen samt hennes strävan att genomdriva lika lön för lika arbetstid. Ehuru ingen tog någon vidare notis därom och Anna, som det här gällde att påverka, tycktes vara alldeles oemotståndlig för hennes flödande svada, så kunde jag dock inte undgå att reflektera över det märkvärdiga i att hon ville ha lika lön som männen för en arbetstid, som utnyttjades på detta sätt och frågade henne vid ett tillfälle om det inte vore rättvisare att betala lika lön för lika arbete. Hon svarade att det egentligen var så hon menade. Jag frågade nu om hon trodde, att kvinnor i allmänhet kunde förrätta männens sysslor lika bra som de och hon svarade, att det var hon viss om att de kunde och skulle göra om blott förutsättningarna i övrigt ställdes lika. Då erbjöd jag henne att hon skulle få arbeta tillsammans med drängarna mot lika lön som de, så bleve ju hennes bekymmer stillade och full rättvisa skipad men då skulle hon också utföra lika mycket arbete, som en av dem och inte under arbetstiden bara stå och lata sig och prata strunt. Dessa mina ord verkade som en kalldusch och då hon så därtill blev utskrattad av Anna och drängarna fann hon för gott att i fortsättningen hålla inne med sin visdom i denna sak, som ehuru i och för sig nog så beaktansvärd, hon likväl tydligen inte alls hade någon insikt i, och som hon endast kunde skada genom sitt ovederhäftiga prat. Malins sysselsättning bestod, sedan hon, som förut är nämnt, visat sig oskicklig i göromålen, huvudsakligen i att se efter barnen, vilket ock nästan var det enda hon kunde uträtta. Det var egentligen blott den minsta lillan, som fordrade tillsyn, då de andra barnen voro så stora att de mestadels kunde sköta sig själva och för det mesta voro ute och lekte.

123

124

Hon hade nu varit här i något över fjorton dagar och jag hade redan insett, att det inte på längden kunde fortgå på detta viset, då det var för mycket att arbetet inomhus skulle kunna medhinnas av min hustru och Anna och förutom detta någon särskild barnjungfru inte nödvändigt behövdes.

125

Min nya piga hade också väckt ett visst uppseende i orten, folket begrep ganska väl att hon inte ägde de egenskaper man är van att finna hos en piga, och jag blev vid ett tillfälle tillspord om jag i stället för piga ämnade hålla sällskapsdam.

Emellertid inträffade då följande händelse som gjorde slag i saken. Under det vackra vårväder som rådde under de senare dagarna hade Malin, med den lilla placerad i korgvagnen, ofta vistats ute i det fria, där de båda kunde njuta av solskenet och inandas den friska vårluften. Då inträdde ett par regndagar, som gjorde det omöjligt att vistas ute med barnet, vilket tydligen misshagade dess vårdarinna som endast var intresserad av det som personligen beredde henne själv nöje. Anna var i ett till visthusboden närliggande rum sysselsatt med nedpackning av ägg och smör, som skulle till staden nästkommande dag och Hilda, som varit borta till en granngård i något ärende, var just återkommen därifrån och trädde in i vardagsrummet, där de större barnen vistades, stojande och lekande som barnens vana är.

126

»Mamma, lillan ligger och sover på köksgolvet.»

»Vad är det du säger, Margit lilla?» sade Hilda och smekte barnet om de rosiga kinderna.

»Jo titta ska' mamma få se.»

Hilda gick ut i köket och fann den lilla liggande på köksgolvet nedanför matbordet till synes livlös, medan dess vårdarinna, som spårades av en något skorrande jumpamelodi, befanns lättjefullt liggande på ryggen med åt höjden pekande knän i den himmelsblå soffan, där hon helt och hållet tycktes uppgå i trakteringen av sitt instrument. Det hade tillgått så, att den lilla som legat och sovit i korgvagnen vaknat och börjat gråta och Malin hade då tagit upp henne ur vagnen och en stund hållit henne i sitt knä. Hon hade emellertid snart ledsnat därpå, lagt upp barnet på bordet med en leksak i handen för att sedan själv kunna ägna sig åt en kärare sysselsättning, ej troende att någon skulle observera hennes pliktförgätenhet. Den lilla, som ej var van att vistas på en sådan plats, kavade och kavade emellertid allt vad hon kunde för att komma därifrån och, på så sätt kommen till bordskanten, föll hon handlöst ned på golvet, där Hilda fann henne liggande till utseendet livlös men som det sedan visade sig dess bättre endast avsvimmad.

127

»Men vad i Guds namn, Malin, har hon gjort med barnet?» Malin reste sig vid Hildas tillrop upp från soffan och närmade sig fortfarande samt tagande danssteg på golvet, vilket hon dock genast upphörde med när hon fick se hur allvarlig saken var. Hilda baddade den lillas panna med kallt vatten samt skickade ett av barnen att hämta mig.

128

Då jag kom tillstädes hade barnet dock hunnit kvickna till. Hilda talade om vad som varit å färde och barnen huru det tillgått och nu var räkenskapens timma slagen för

Malin.

Jag hade förut haft överseende med henne då jag insåg hennes oförmåga, och jag hade ämnat se tiden an i tanke att hon skulle kunna lära sig hon som annat folk, fastän jag väl förstod att det lika mycket berodde på olust och hennes uppförande inte heller varit det bästa, ehuru såväl jag som min hustru flera gånger hade låtit det bero, vid saker som vi inom oss kände, att vi inte borde ha tålt. Men allting har ju sina gränser och i detta fall kunde det ha gällt vårt barns liv.

Ganska förbittrad tillsade jag Malin att fortast möjligt packa sig i väg då hon ej längre finge vistas under vårt tak. Hon föll då fullständigt till föga, erkände att hon felat och bad därför om förlåtelse samt lovade bot och bättring om hon finge stanna till månadens slut, då hon, som hon sade, ändå hade tänkt att sluta.

Jag tyckte nu synd om henne, då hon såg verkligt ångerfull ut och då jag icke kände till hennes förhållanden och inte ville att hon skulle komma på bar backe, så lät jag henne stanna till månadens slut mot uttryckligt villkor att hon skulle lägga bort sin lojhet och försöka att göra sitt bästa och uppföra sig väl, vilket hon också lovade.

Jag kände emellertid en viss lättnad och tillfredsställelse över att det dock snart skulle bliva ett slut på detta olidliga tillstånd och det första jag gjorde var att höra mig om efter en annan piga i Malins ställe och jag lyckades också snart att få reda på en som var villig att tillträda tjänsten i början av nästföljande månad.

VIII.

OM EN MARDRÖM OCH EN FNURRA PÅ TRÅDEN, ETT BAKOMTAGET SÄTT ATT BAKA SAMT OM VAD EN KONSTBESYNNERLIG PIGA KAN STÄLLA TILL MED

En strålande härlig solskensdag. Vid Taninge var folket efter intagen frukost var och en på sitt håll i full verksamhet med att utföra dagens arbeten.

Malin hade dock ännu icke slitit sig ur Morfei armar och hon tilläts också att ostörd vila ut, då hon föregående dag ej varit riktigt frisk utan klagat över illamående och huvudvärk.

Det var dock ganska klen beställt med vilan, väl beroende på att hennes fantasi tagit alltför livligt intryck av de senare dagarnas händelser och hennes hjärna arbetade under högtryck, där hon låg och vände och vred sig i sin säng under en skiftande och jagande mardröm om hundar och tjurar och suggor och grisar, som voro stora som elefanter och arga som lejon, vilka anfäktade henne och som hon förgäves sökte undfly. Hon drömde om stormande vattenflöden som räckte henne upp till halsen och hotade att dränka henne, om mungigor som i sicksack hoppade och dansade i luften som åskviggjar samt om bilars fall utför hiskliga bråddjup.

Plötsligt tyckte hon sig i ett dimhöljt fjärran skönja Gustavs välbekanta och efterlängtade gestalt, som för henne tedde sig som en hoppets stjärna i en ändlös grå rymd, men då hon försökte att taga sin tillflykt till denna sin räddande ängel och redan var honom nära förvandlades han till en stor sprattelgubbe, som svängde och slängde med armar och ben som sprattelgubbar brukar göra när man rycker i en tråd.

Hilda och Anna, som vistades i ett angränsande rum till vilket dörren var stängd, hade en lång stund tyckt sig höra buller inifrån pigkammaren, vilket de dock inte tagit någon vidare notis om, då de visste att Malin ibland brukade snarka. Emellertid tilltog bullret och snart hördes tydliga jämmerrop och stönanden blandade med dunkningar, liksom när man slår handen hårt i väggen.

Hilda gick in för att se efter vad som var å färde och fann Malin liggande badande i kallsvett och med ett ångestfullt uttryck i sitt ansikte, slående vilt omkring sig med händerna mot väggen och i sängkanten liksom sökte hon värja sig mot någon hotande fara. Av de häftiga rörelserna hade bandaget omkring handen blivit rubbat och såret gått upp och börjat blöda, varvid smärtan tydligen ökade intrycket av hennes fantasidröm, ehuru hon ännu icke var i stånd att kunna vakna.

Försökande att väcka henne genom sakta tilltal gick nu Hilda fram till sängen, fattade Malin om armarna för att hindra henne att skada sig mera och så småningom började väckningsförsöken krönas med framgång.

Malin satte sig upp i sängen halvvaknen och stirrade med skräckslagna ögon omkring sig, fortfarande troende sig vara förföljd samt utan att ännu ha kommit till klarhet om var hon befann sig.

»Vad i all världen kommer åt Malin, yrar hon eller är hon sjuk?»

»Hu, jag kan inte komma undan, Gustav varför hjälper du mig inte.»

»Gustav är inte här, å inte är det heller nå'n fara å färde. Malin har ju drömt bara, lugna sej nu och se sej omkring, så behöver hon inte vara rädd längre.»

»Aj, det gör så ont i min hand.»

Malin blev nu på en gång klarvaknen, då hon vid åsynen av Hildas lugna småleende förstod att hon inte var utsatt för någon fara och att det hela blott varit en dröm.

»Bäst att hon försöker sova lugnt en stund, så blir hon kanske kryare sedan», sade Hilda efter att ha anlagt ett nytt förband om Malins hand.

Hilda öppnade ett fönster och gick sedan ut ur rummet medan Malin steg upp och klädde sig samt började efter hand bliva lättare till sinnes, då hon genom det öppna fönstret hörde fågelkvitter samt drängen Hasselkvists hamranden och bankande ute på backen, där han var sysselsatt med att ställa i ordning en vagn medan han emellanåt sjöng och gnlade på en munter slagdänga.

Några dagar förflöto. Det var fredagsafton; Anna var sysselsatt med att väga upp smör för morgondagens stadsresa och Hilda och Malin uppehöll sig i köket. Malin var en smula fnurrig efter ett telefonsamtal, som hon haft med sin Gustav och vari han meddelat henne, att han nyss återkommit från staden, där han haft en ganska trevlig dag och där han bland annat köpt hem en liter konjak just för hennes räkning och nu så ville han att hon skulle komma över till honom på kvällen (han själv var tydligen alltför vimmelkantig för att kunna gå till henne) så skulle hon få sig en jamare, som skulle kännas ända ner i stortån.

Nu kan till Malins heder nämnas att hon hade en utpräglad motvilja mot allt vad spritdrycker hette. Hon hade flera gånger förebrått Gustav för hans myckna fylleri och bestämt avslagit hans erbjudanden till henne att smaka de härliga drycker, som han sällan eller aldrig var utan. Vid ett sådant tillfälle hade hon emellertid yppat för honom att hon förut några gånger smakat punsch och medgivit att densamma varit rätt god. Gustav, som efter vanligheten även den gången var en smula beskänkt, hade då sökt lägga detta på minnet för att vid tillfälle överraska henne med, som han trodde, hennes älsklingsdryck. Emellertid hade han glömt bort att det var punsch och

i stället hade han fått för sig att det var konjak, som smakat henne så bra och nu hade han köpt hem en liter sådan, för att riktigt frikostigt traktera henne och såmedelst visa att han hade hjärtat på rätta stället.

Malin hade, som förut är nämnt, flera gånger avslagit hans erbjudanden och då han nu på detta osminkade sätt bjöd henne på fylla blev hon arg och svarade att hon visst inte var någon fyllkaja, som ville supa tillsammans med ett sånt genomruttet fyllsvin som han var. Gustav, som inte var så värst buskablyg av sig och inte ens i nyktert tillstånd brukade skräda orden, hade då yttrat några fula ord och tillägnat henne en del mindre smickrande egenskaper med påföljd att hon i vredesmod ringde av i örat på honom.

Anna hade emellertid fått sitt arbete färdigt och inträdde i köket samtidigt som Hilda vänder sig till Malin och säger:

»Nu gör vi så att Malin följer med Erik till sta'n i mår'on och säljer tupparna; det tjänar inte någe till att föda dem längre.»

»Jaså», svarade Malin intresserad, »var skall jag sälja dem då?»

»På torget eller också bjud ut dem på stadshotellet.»

»Och du Anna», fortsatte Hilda vändande sig till denna, »färska på för bakningen.»

»Nej, låt mig baka», inföll Malin ivrigt, »jag har ju inte bakat sedan jag kom hit.»

Hilda såg upp förvånad och glatt överraskad över denna uppriktiga arbetsiver.

»Är Malin kunnig att baka då?» frågade hon så litet försiktigt.

»Ja, låt mig göra det.»

»Gärna, för all del, så går vi och mjölka då, Anna.»

Malin hämtade in det stora degtråget, rörde ihop mjöl och mjölk till en tjock deg samt beredde sig att omedelbart fullfölja arbetet.

»Men vad tänker Malin göra nu», sade Hilda vid återkomsten, i det hon betraktade Malin, som med händerna som degspade börjat ösa upp degen på köksbordet efter att på detsamma först ha strött ut ett tjockt lager med mjöl.

»Jag tänker baka nu på en gång», svarade Malin, som inte ville försaka nöjet att sälja tupparna.

»Men vi skall ju inte baka förrän i mår'on», sade Hilda. »Malin skulle ju bara färska på jästen och degen måste ju jäsa. För resten så brukar vi använda bakskivan att lägga upp degen på.»

»Jaså», svarade Malin liksom urskuldande, »jag glömde att lägga i jäst men den kan jag ju knåda in sedan.»

Hilda betraktade Malin forskande några sekunder, det hade gått som ett ljus upp för henne.

»Har Malin bakat någon gång förut», frågade hon sedan om igen.

»Nej, inte jag», medgav nu Malin, »men jag har sett på när andra har bakat.»

»Jaså hon har sett på», sade Hilda med förståelse och jämnmod, »det gör ändå en liten skillnad emot att vara kunnig.»

Malins energi tycktes nu på en gång vara förbrukad, där hon stod mitt på köksgolvet och helt rådvill betraktade sina degiga händer, som hon nyss dragit upp från botten av degtråget.

»Usch, så degen klibbat fast sig; hur skall jag bära mig åt för att bli ren», klagade hon helt ynkligt och hjälplöst hållande fingrarna utspärrade från varandra i luften liksom trodde hon att de annars skulle fastna ihop.

Hilda tittade menande på Anna, som under munter sinnesstämning med baksidan av en bordskniv varsamt rengjorde Malins händer och fingrar och sedan övertog bakningsbestyren i hennes ställe.

Följande morgon skulle alltså Malin följa med Erik till staden för att sälja tuppkycklingarna. Det var nämligen så, liksom det för övrigt ofta händer, att tupparna voro i majoritet i årets kull av kycklingar. Av de tretton i kullen voro nämligen endast fyra stycken hönskycklingar och de överflödiga tupparna skulle nu försäljas i staden och därför behövde Erik denna gång lite handräckning. Annars brukade han i vanliga fall fara ensam när det endast gällde att sälja smör och ägg.

I bästa humör gjorde sig Malin i ordning för stadsresan, prunkande i de finaste klädesplagg hon ägde som om hon ämnade bevista en förnämlig bal och hon yttrade till Anna att det var bra förtretligt att sidenblusen blev förstörd, ty nu skulle den annars ha kommit till användning. Då Anna gjorde henne uppmärksam på att sidenblusar inte passade i tupsällskap, svarade hon, att de rara djuren nog skulle uppföra sig snyggt och städat i hennes sällskap, och för resten så tänkte hon stanna en stund på stadshotellet och åhöra musiken där eftersom hon ändå hade ärende dit. Anna hade intet att svara därpå, hon visste inte om det ens fanns någon musik på stadshotellet och ingen annan vid gården kände heller till den saken.

Malin gick nu med spjälkorgen i handen ut till hönshuset för att infånga tuppkycklingarna. De voro åtta stycken som skulle säljas medan blott en, den med största kammen, som Hilda förut utpekade, skulle bli kvar.

Framkommen till hönshuset försökte Malin locka till sig tupparna, härmande Annas locktoner så gott hon kunde, men antingen nu tupparna anade oråd eller inte ville kännas vid bekantskapen, alltnog, de ville inte höra på det örat och de väjde smidigt undan när Malin genom överrumpling sökte bemäktiga sig någon av dem. Malin ville emellertid inte ge tappt så lätt utan började i upphetsat sinnestillstånd en formlig jakt inne i hönshuset med resultat att hela flocken både tupp- och kycklingar i vild fart rusade ut genom den öppna dörren och, under högljutt kacklande och skrikande, förfärad flydde sin kos i olika riktningar.

Förargad och missmodig återvände Malin med oförrättat ärende, på farstubron mötande Anna, som inifrån köket hört oväsendet och trott att någon av hönsens vanliga fiender, räven eller höken, varit fräck nog att göra inbrott i hönshuset mitt på ljusa dagen.

»Kommer du tebaks utan tupparna; inte har väl räven knipi dom allihop heller.»

»Stackars räv, om han skulle ta dem allihop; de springer ju som om de voro besatta av hin onde.»

Anna förstod nu sammanhanget och skrattade uppsluppet som hon alltid gjorde när det var fråga om något som stötte på löje eller komik.

»Gå in å diska du emellerti', så ska' ja' ta tag i tupparna.»

Motvilligt gick Malin in i köket medan Anna tog det rödaktiga skynke som låg i korgen och spände det över densamma lämnande endast en öppning vid ena kanten löst överhöjld. Hon gick så ned till hönshuset, där hela flocken snart samlade sig omkring henne och med ett igenkännande skrockande besvarade hennes vänliga locktoner. Efter att ha strött ut några havrekorn på golvet tog hon så helt behändigt tag i tupparna, en och en, med ett fast grepp om vingarna och hyvade ner dem i korgen, som hon sedan fullständigt övertäckte med skynket.

»Men hur fick du tag i dem och så snart se'n», utbrast Malin förvånad då Anna inträdde i köket.

»Jo, här finns det don som drar, ska' du veta», svarade Anna, muntert trummande med fingrarna på skynket, därmed retande tupparna, som med näbbarna började klösa i skynket från undersidan.

Malin tog ett djupt andetag, låtande luften med ett väsende ljud sila genom sina läppar och glömmande sedan för en stund alldeles bort den förestående stadsresan och nuet och verkligheten, uppfylld som hon var av tankar och reflektioner.

Tänk ändå vad dessa bönder, som ju annars voro så dumma och okultiverade, kunde vara knepiga när de voro hemma på sin mammas gata. Vid tjurfäktingarna i Spanien brukades ju röda skynken för att reta och locka tjurarna med och tuppår hade ungefär samma humör. Detta hade naturligtvis dessa bondmänniskor listat ut, ty det var ju alldeles självklart att inte heller Anna skulle ha lyckats att få tag i tupparna om hon inte lockat dem med skynket. Att hon själv, som var bildad och studerad, inte genast hade förstått ett så naturligt sakförhållande! Detta var ju en ren skandal och en djup suck undslapp henne när hon tänkte på sin egen dumhet.

»Hur ä då fatt mä dej, jänta, håller du på å somnar.»

Malin ryckte upp sig vid ljudet av Annas röst och återkom till verkligheten i detsamma som dörren öppnades och Erik klev in.

»Nå ä du i årning te följä mä nu flickä, ta mä lilla smörkorgen också när du går ut.»

Snart var allt klart för avresan och Malin tog plats på baksätet i vagnen, icke utan en viss fruktan för de framför henne på vagnsbotten placerade tupparna, vilkas genom korgens spjälor ibland framstickande näbbar nådde fram i oroväckande närhet av hennes med genombrutna strumpor försedda ben.

Framkomna till staden, körde Erik direkt upp till »smörtorget», där produkterna avlastades, varpå han ställde in häst och åkdon på den gård där Taningeborna brukade hålla till enligt gammal vana.

När han återkom till torget hade Malin, som visst icke saknade affärsgeni, redan sålt två av tupparna samt åtskilliga kilo smör, och strax därefter kom en tjock och fetlagd fru, som efter en stunds köpsläende köpte alla de kvarvarande tupparna och begärde att få dem hemskickade till en uppgiven adress endast en liten bit därifrån.

Malin knogade i väg med korgen, samtidigt medtagande ett par bitar smör, som en annan fru köpt. Den senare bodde mycket längre bort, alldeles i utkanten av staden, men Malin gick ändå dit först för att tupparna skulle få så långt anstånd som möjligt, ehuru hon måste gå rakt förbi huset där den andra frun bodde.

Malin avlämnade smöret, tittade sig omkring och fick alldeles intill sikte på järnvägsparken. Jaså, där borta på andra sidan hade de ju farit förbi vid infärden, hon hade då lagt märke till att det fanns sittsoffor utställda i parken. O vad där var skönt, hon måste bestämt sätta sig ner och njuta en aldrig så liten stund bara.

En av tupparna trädde fram huvudet förbi skynket, som råkat glida något åt sidan och såg sig långtansfullt omkring ehuru han i någon mån bländad av det skarpa dagsljuset ej gjorde några kraftigare försök att återvinna friheten. Malin kände plötsligt ett djupt medlidande med de stackars kräken, hon började spekulera över att på något sätt uppskjuta deras hemska öde samt om möjligt än en gång låta dem njuta av tillvaron, och en snilleblyxt genomskådade på en gång hennes hjärna.

Tänk om hon skulle släppa dem lösa ett tag, det skulle allt vara bra skönt för dem att fritt få stoltsera omkring i parken en stund och hon kunde ju när hon ville fånga in dem igen med sitt röda skynke.

Sagt och gjort. Malin lösgjorde skynket till hälften så att en del av korgens öppning blev fri. Ett par av tupparna hoppade upp på kanten av korgen och vidare ner på gräsplanen och de övriga följde exemplet.

Malin riktigt njöt av att iakttaga dem under det de sökte finna sig till rätta i den nya omgivningen. Den halvmörka fångenskapen hade lagt sordin på deras ysterhet, de sträckte långsamt på halsarna, ruskade och flaxade med vingarna några tag samt begåvo sig sedan i samlad trupp på upptäcktsfärd till bortre ändan av parken. Malin följde dem med blicken tills de försvunno bakom några buskar. O vad det var härligt att få sitta och dåsa här i den välsignade värmen. Hennes blickar gled från parken tvärs över den stenlagda planen bort till husraden på motsatta sidan, vilken i sin

enformighet verkade liksom hypnotiserande och tillika med det jämna, entoniga bullret från den närliggande storgatan bidrog till att söva hennes sinne. Hennes tankar förvirrades allt mer och mer och slutligen försvann omgivningen för henne i en mörk dimma.

Två medlemmar av stadens ledighetskommitté närmade sig, den ena med en nästan tömd liter, tätt tryckt till sidan liksom fruktade han att förlora den. Båda voro i gladaste sinnesstämning ehuru de kände sig smått förtretade över att gångbanan var så smal och vinglig och konstig, att de ibland föranleddes att stöta tårna mot kanten av gräsmattan och då och då göra en överhalning in på densamma.

De värda stallbröderna stannade just och delade broderligen sista skvätten av innehållet i litern och skulle till att fortsätta på sin vingliga stråt, då den ene av dem fick syn på Malin, som för en lång stund sedan somnat in halvliggande på soffan, där hon slagit sig ner, lutad mot och med huvudet och armarna vilande på soffans ryggstöd.

Det var mycket frestande att taga den sovande flickan till föremål för ett skämt, så uppslupna som de båda kolingarna voro. De inskränkte sig dock till att placera den tomma litern bredvid henne på soffan och avlägsnade sig utan att göra några väckningsförsök.

Emellertid hade Erik, utan att vidare reflektera över att inte Malin kom tillbaka, sålt ut smöret och var just i färd med att avlägsna sig från torget, då den feta frun åter visade sig, ännu mera pustande och stånkande än förra gången samt i en i hög grad upprörd sinnesstämning.

I häftiga ordalag beskyllde hon Erik för att vara en skojare och bedragare som lurat av henne hennes pengar utan att ge henne valuta. Hon hade ju för över två timmar sedan köpt tuppkycklingarna, som hon ämnat använda till middagen, men inte sett skymten av dem ännu, ehuru hon blivit lovad att få dem hemsända strax.

Erik försäkrade att han skickat i väg Malin genast och undrade i sin tur över vart hon tagit vägen eller om hon möjligen gått vilse. Frun vidhöll emellertid sitt påstående att han sökt lura henne och fordrade att få sina pengar tillbaka då hon i annat fall skulle vända sig till polisen. Erik återlämnade nu pengarna och frun avlägsnade sig efter att än en gång ha försäkrat honom om att han var en riktigt stor filur.

Erik begav sig nu, ej vetande vad han skulle tänka om Malins bortresa, omkring på spaningsfärd i staden för att söka reda på henne. Han erinrade sig adressen där den andra frun bodde och fick där veta att Malin mycket riktigt avlämnat smöret och att hon sedan avlägsnat sig i riktning mot parken medförande en korg. Erik följde anvisningen och fann snart Malin tungt sovande med korgen i knäet och högra handen fast knuten om det röda skynket och bredvid henne på bänken stod den tomma litern, som de båda kolingarna kvarlämnat. Ett par halvstora pojkar stodo ett stycke ifrån och tittade på den, som de trodde, dödfulla flickan, de förbigående hejdade sig en smula och fortsatte sedan sin vandring under uttryck av löje eller ömkan, allt efter olika läggning, och en i sakta mak flanerande fripredikant, som Erik till utseendet kände igen, ristade bekymrad sina gråsprängda lockar och framdrog sedermera i sina tal detta illustra exempel på dryckenskapens förbannelse.

Häpen och förvånad vid hennes åsyn visste Erik knappast vad han skulle tänka eller om han ens skulle våga tro sina egna ögon. Han tittade i den till hälften öppna korgen; inga tuppur syntes till, endast några kvarlåtenskaper, som utvisade att de en gång varit där och bredvid henne stod ju den tömda litern. Det fanns således intet tvivel, den slynan hade naturligtvis sålt tupparna om igen och för pengarna köpt brännvin och överlastat sig med, och han som var så känd och välkänd i staden hade för hennes skull fått ovett och blivit skälld för att vara en skojare och kanske mistat sitt goda namn och rykte som en hederlig karl. Inte underligt att vreden började uppstiga i hans annars så lugna sinne och han väckte henne hastigt med några omilda slängar av handens yttersida.

De båda pojkarna stodo fortfarande kvar och njöto av friskspektaklet.

»Dä ä' kärringen hans den där, sirru», sade den ene.

»Joo du, å nu får ho' sej allt en duvning.»

Malin vaknade på en gång vid den något hårdhänta behandlingen och hennes ögon mötte Eriks, vilka nu icke voro lika goda som vanligt.

»Vad i fridens namn tänker du på människa, har du då inte nå'n hut å skam i dej.»

Malin gäspade och sträckte på sig ett tag.

»Å det var väl inte så farligt, det var så skönt att få sitta här en stund.»

»Ja, och ändå skönare att få en fylla, du är allt en av rätta ullen du.»

Malin följde Eriks blick, som var riktad på litern bredvid henne, tittade ett tag i korgen och kastade sedan densamma häftigt ifrån sig, så att litern dansade ner på den sandade gångbanan efter att ha tagit törn mot Eriks ben.

»Det är snart dags att åka hem», fortsatte Erik, »ska' du följa me' så kom nu och sitt inte här och skäm ut dej längre.»

»Men jag skall väl ta reda på tupparna först.»

»Ja dom har du nog tagit reda på», svarade Erik i det han fattade tag i buteljen och vände den upp och ner, »vem kunde tro dej om att vara en så'n fyllkråka, fast man ju kan se att du är ett lättfärdigt stycke.»

»Tror du att jag har supit då», sade Malin skrattande och gråtande på en gång, »inte är den buteljen min, den måste någon annan ha ställt dit.»

Erik tittade misstroget på henne, han visste av erfarenhet, att hon inte var så noga

med sanningen, men hans luktorgan sade honom dock att hon i detta fall måste vara oskyldigt misstänkt.

»Var har du gjort av tupparna då?»

»Dom är här i parken, jag släppte dom lösa på en stund bara.»

»Jaså på en stund bara, hur tänker du få tag i dem då?»

»Å det är väl ingen konst», sade Malin triumferande i det hon reste sig upp och fattade det röda skynket som följt med och blivit liggande i bottnen, när hon kastade denna ifrån sig.

»Usch ta' inte i skynket», sade Erik.

»Å de rara djuren de äro så renliga.»

Erik vände sig om på klacken och spejade ut över parken. Inga tuppur syntes till så långt han kunde se.

»Det tjänar inte någe till att leta efter dem», sade han, »kom nu så går vi.»

»Jag *skall* ha reda på dem», svarade Malin, som ibland kunde vara envis när hon satte sig något före.

»Gör som du vill då, skulle du få tag i dem så gå te hotellköket, men skynda på, för jag har inte tid att vänta så värst länge, å ställ för all del inte te med nå'ra dumheter mer.»

Erik avlägsnade sig inåt staden och Malin begav sig ut på spaningsfärd efter de förlorade tuppkycklingarna.

I parken funnos de inte, det var snart klart. Hon tänkte att ge upp letandet, men hennes nyfikenhet drev henne att praktisera sig över den längs med parken löpande järnvägen, ehuru hon inte egentligen trodde att hon där skulle finna dem hon sökte. Men väl kommen över på andra sidan fick hon se en stor vitfläckig hund komma lunkande förbi på helt nära håll i riktning från stora landsvägen ner förbi stationen, och vad bar han väl i munnen om inte en av tupparna.

Malins första tanke var att springa efter hunden, men så insåg hon att detta skulle ha varit fåfängt och dessutom var hon rädd för besten. Med blicken följande den riktning han kommit ifrån tyckte hon sig snart upptäcka några rörliga punkter långt borta vid landsvägen, som leder ut åt Taningehållet, och när hon kom dit fick hon se att det just var de fem kvarvarande tupparna, som dristat sig fram igen efter att i landsvägsdiket ha sökt gömma sig undan för hunden, vilken troligen var hemlös och herrelös, emedan hundar i vanliga fall inte brukar göra skada på fjäderfä.

Nu var stunden kommen för Malin att utföra sitt konststycke. Tänk om hennes vänner i Stockholm ändå varit närvarande, så skulle de ha fått se vad hon lärt av dessa bönder som väl ingen kunnat drömma om skulle vara så fintliga och illmariga som de i själva verket visade sig vara.

Hon närmade sig tupparna så nära som möjligt, där de voro samlade i en klunga och krefsade och plockade mask, fattade det röda skynket, höjde det segerstolt i luften och sänkte det sedan högtidligt mot marken, väntande att tupparna i nästa ögonblick skulle rusa mot detsamma så att hon helt behändigt skulle kunna plocka ner dem i korgen.

Men ingenting hände. Endast några jordsmulor kommo yrande från den plats där de fem tupparna, utan att låta sig störas, under allt kraftigare rivande och krefsande i jorden fortsatte med att utnyttja sitt födgeni.

Å de stackars kräken, de voro naturligtvis så hungriga, att de inte hade givit akt på skynket. Det gjorde henne riktigt ont om dem, men nu hade hon tyvärr inte tid att vänta längre, för Erik ville ju åka hem. Hon måste alltså väcka deras uppmärksamhet och återupprepade än en gång sin manöver med skynket samtidigt som hon uppgav ett gällt rop. Tupparna flaxade till ett tag och flydde några steg, spridande ut sig i en halvcirkel, men stannade sedan åter liksom om farten tagit slut och upptogo oförtrutet och med ännu mera iver sitt arbete igen i den nya formeringen, utan att ens vrida på halsarna eller ägna så mycket som en blick åt Malin och hennes röda skynke.

Men nu blev Malin arg. Skulle dessa otäcka tuppkanaljer, som hon gjort sig så mycket besvär för, få driva med henne och hade inte de rackarna rent av frångått sin natur för att få vara riktigt försmädliga och det skulle hon kanske tåla. Nej vänta bara, nu skulle de få se på morsens, de skulle i alla fall bli fast, hon skulle springa efter dem och de som hade så korta ben skulle då visst inte kunna hinna undan.

Jag satt vid samma tid hemma vid mitt skrivbord och var sysselsatt med att sköta min korrespondens, då det ringde i telefon och en virkeshandlare, som flera gånger varit ute hit till Taninge i affärer och kände igen Malin, med bestämsam iver inrapporterade, att han för en stund sedan sett henne ligga dödfull på en soffa i parken vid järnvägen samt att han alldeles nyss på slätten mellan staden och St. Kungsladugården sett henne med ett eldrött skynke i handen skrikande springa och jaga en flock höns, som till sist räddat sig genom att rusa in i en rågåker, och han tillade, att hon troligen hade fått delirium tremens eller i varje fall hade blivit tokig. Jag tyckte att hans historia lät otrolig men nöjde mig med att försäkra honom om att hon i alla händelser inte hade blivit tokig den dagen.

När Erik och Malin sedan kommo hem från staden redovisade emellertid Malin för tupparna, som hon sade sig ha sålt på stadshotellet, men för Anna omtalade hon sedan i förtroende, att tupparna levde och gingo lösa i en rågåker utanför staden, och hon uttalade samtidigt sina bekymmer för deras framtid samt undrade om de någonsin skulle kunna leta sig ut igen ur den myckna halmen.

IX. SKOMAKARE, BLIV VID DIN LÄST

Dagen var nu inne då Malin skulle sluta sin tjänst och återvända till sin föregående tillvaro. Huru denna hade gestaltat sig hade jag emellertid icke fått någon klarhet i, men så mycket förstod jag, att aldrig förr hade hon tjänat bondpiga om hon ens någonsin vistats ute på landet. Det hade på sätt och vis varit en händelserik tid de veckor hon varit här och det ena som det andra verkade i sin mån nästan uppiggande under det annars enformiga vardagslivets ständiga bestyr och omsorger. Inte därför att hon i och för sig var någon sympatisk personlighet, det var hon inte åtminstone för en enkel lantbo, som är van att sätta värde på mera gedigna egenskaper än som var tillfinnandes hos henne, men hon var i grund och botten olik folket här i trakten och det var just detta som gjorde det så intressant att studera henne och iakttaga yttringarna av hennes föreställningssätt och tankeliv.

167

Sedan den dagen då det blev bestämt att Malin skulle flytta, hade hon emellertid blivit på visst sätt förändrad, hennes föregående håglöshet hade liksom makat åt sig en smula och hade lämnat plats för en viss verksamhetslust, och på morgonen den dagen hon skulle resa överraskade hon oss med att gå upp och städa i drängkammaren, vilket hon aldrig förut gjort, liksom hon över huvud taget aldrig brukade göra något självmant utan särskild tillsägelse.

168

Malin sysslade och knogade en lång stund med att packa ned sina tillhörigheter, vilket hon om möjligt gjorde ännu mera omsorgsfullt och noggrant än uppackningen vid sin hitkomst. Några rutiga bomullskjolar, som hon medfört hit och använt under sin vistelse här, skänkte hon till Anna, som då hon inte ville använda dem, men heller inte ville sära Malin med att tillbakavisa presenten, sade sig vilja behålla dem som ett minne. Hur Malin för övrigt kunnat komma på den idén att medtaga dessa rutiga bomullskjolar kunde jag inte begripa. Rutigt var då inte modernt men antagligen trodde hon att det inte gick an för en piga att kläda sig någorlunda skapligt i vardagslag, ehuru hon om söndagarna och annars vid tillfällen klädde sig särdeles omsorgsfullt. Hon struttade nu gladeligen, om vardagarna, omkring i sina rutiga kjolar, vilka passade henne så illa att de på akterdelen brukade bilda utropstecken. Att hon var piga och skulle kallas piga hade hon också alltid hållit styvt på och hon protesterade när vi, som förut är nämnt, brukade använda andra uttryck.

169

Malin hade lagt sista handen vid nedpackningen och den yngsta drängen bar ut hennes koffert till den utanför staketet stående vagnen, i vilken han efter frukosten skulle skjutsa henne till stationen. Lille Nils, som tillika med de andra barnen sprungo och stimmade ute på backen, frågade honom då om han fick åka med.

»Ja då får du väl åtminstone för mej.»

»Vart ska' du åka?»

»Ja' ska' åka bort mä Malin, ho' ska' resa härifrån om du vill vetat.»

»Då vill ja' inte åka.»

Gossen sprang så fort han kunde till sina syskon för att omtala den stora nyheten. Margit var emellertid litet misstänksam av sig och trodde inte att det var sant.

170

»Nä du, gör ho dä så ska du få trumpeten å mej.»

»Fråga Johan då, så får du höra.»

Margit frågade nu Johan, fick av honom bekräftelse på att det var sant och överlämnade trumpeten till Nils utan att visa någon saknad. Men så kom hon att tänka på något och sprang in i pigkammaren, där Malin befann sig.

»Malin, ska du resa bort i dag?»

»Ja, det skall jag, din snorunge», var det föga vänliga svaret.

»Kommer du allrdri igen då?»

»Jo, kanske jag kommer hit igen nästa sommar», svarade Malin, rörd av barnets förmodade tillgivenhet.

Hilda sysslade med att göra i ordning frukosten och var i ett ärende ute i visthusboden, då hon hörde att barnen kommit osams utanför stakethörnet. Detta hörde annars till ovanligheten, ehuru de ibland kunde väsnas och leva om rätt duktigt. För att se vad som var å färde och söka bilägga tvisten gick Hilda ut till dem och fann att osämjan gällde trumpeten, som Margit för en stund sedan hade avstått till Nils.

171

»Men hur är det fatt?» sade Hilda när hon fick höra vad de grälade om, »det är ju Margits trumpet.»

»Det är min trumpet, ja har fått den av henne», sade Nils.

»Ja då va för att Malin skulle resa, men ho sa att ho skulle komma tebaks å då så vill ja ha igen min trumpet», svarade Margit med gråten i halsen.

Hilda tröstade dock den lilla med att Malin inte skulle komma tillbaka samt att hon snart skulle få en bättre och vackrare trumpet i stället för den andra.

172

Emellertid var frukosten snart aväten och stunden inne att Malin skulle resa. Hon tackade och sade farväl till oss alla. Hilda yttrade några erkännande ord och jag tryckte kraftigt hennes hand.

»Adjö Malin och tack skall hon ha. Hoppas att hon inte har tagit någon skada här.»

Malin fick en smula högre färg på kinderna och såg på mig med onda ögon, troligen uppfattade hon mina ord som hån ehuru det visst inte varit min avsikt att hånå, utan jag önskade skiljas från henne i fred och sämja.

För övrigt var hon vid sin avresa brynt av solen och hade ett mycket friskare utseende än när hon kom hit samt hade, fastän hon hela tiden förefallit att vara nervös, i det stora hela befunnit sig väl under sin vistelse härstädes.

Med Nygårds-Gustav hade hon ej haft någon förbindelse sedan de så plötsligt blevo osams i telefonen. De sista dagarna hade hon gått och våndats men icke kunnat förmå sig att taga första steget och Gustav, som inte visste om att hon skulle flytta, gjorde sig ingen brådska med att åstadkomma förlikning. De träffades sålunda icke vidare medan hon var kvar här, men då Gustav några dagar efter hennes avresa kom hit och fick veta att hon farit sina färde såg han ganska slokörad ut. Det uppstod emellertid sedan brevväxling dem emellan men huru deras bekantskap utvecklade sig i fortsättningen känner jag ej till och brukar för resten inte sysselsätta mig med andras angelägenheter om jag själv får vara i fred.

Anna följde med ut på farstubron med en näsduk i handen för att vifta till avsked, men Hasselkvist, som är en knepig karl, förärade Malin vid avskedet ett i förseglat paket inslaget syskrin, som han på lediga stunder limmat ihop av en i småbitar sönderskuren cigarrlåda, och på locket av detta syskrin hade han med siratlik tryckstil präntat ett välbekant ordspråk, som blivit uttalat av en vis man i tiden, och det lydde så här:

Skomakare, bliv vid din läst!

Noteringar:

Originalets stavning och interpunktion har bibehållits. Ett fåtal uppenbarliga fel har rättats som följande (innan/efter):

- ... stuntande i sina plikter. Troligen hade denna ...
... struntande i sina plikter. Troligen hade denna ...
- ... blotta åsynen därav åstadkom en så kraftid ...
... blotta åsynen därav åstadkom en så kraftig ...
- ... eller om hans ens skulle våga tro sina egna ...
... eller om han ens skulle våga tro sina egna ...
- ... Hilda syslade med att göra i ordning frukosten ...
... Hilda sysslade med att göra i ordning frukosten ...

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ETT PENNSKAFT SOM PIGA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by

copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.